

అరుంధతి వసిష్ఠ ము

కావ్య రత్న:

బులుసు వేంకటేశ్వరము.

బి. ఏ., విద్యాకా.

✽
1953 జనవరి

నందన ఘోష్ బహుళము.

[సంక్రమి]

ప్రకాశకులు :

బి. వి. అండ్ సన్స్,
రామారావుపేట, కాకినాడ.

ముద్రాపకులు :

ఆంధ్రప్రచారిణి ప్రెస్, కాకినాడ.

అ రు ధ తీ వ సి ఘ్న ము

పి రి క

శ్రీమహానీయరూపుఁడు నశీకృతచిత్తుఁడు నిర్ణితేంద్రియ
గ్రాముఁడు సిద్ధసాధనుఁడు కర్మరహస్యవిదుండు జ్ఞానతే
జోమయుఁ డార్యపూజితుఁడు నూ నృతివాఙ్మి మహేశనన్నిభ
శ్రీమహితుండు మద్గురువిశిష్టపదంబుల నాశ్రయించెదన్. ౧

చ. కొలిచినవారి కెల్లరకుఁ గోరిక లిచ్చెడుకల్పవృక్షమై
తలఁచినవారి నెల్లరను ధన్యులఁ జేసెడు యోగమూర్తియై
తలచెడువారి నెల్లరిను దిన్యులఁ జేసెడు జ్ఞానరాశియై
విలసిలుమద్గురూత్తముని విశ్రుతపాదము లాశ్రయించెదన్. ౨

శా. నిష్ఠానుప్రభుఁడాత్మోద్ధై వెలయుచున్ నిత్యోత్సవశ్రీమహా
విష్ణారంబున నెల్లవారలను వృప్తింబొందఁగాఁ జేయుచున్
నిష్కామక్రియమాణ సంతత మహానిర్విద్ర సంచారియై
దుష్టామాంతికుఁ డైన మద్గురుని గొల్తున్ సర్వసంసిద్ధికిన్. ౩

ఘ. గురుసంపూజన మాచరింపఁ గలభక్తుండౌను శక్తుండు మో
క్షరమన్ జేకొన గుర్వినుగహమె యాఁ గామ్యార్థసంసిద్ధి
త్వరిమార్గంబు, గురుం డనంగ శివుఁడే తథ్యంబుకానన్ మహే
శ్వరుఁ డౌమద్గురుదేవుపాదముల నద్వైతసిద్ధిన్ గొల్చెదన్. ౪

చ. గురుకృప మున్నుఁ గావ్యములఁ గూర్చితిఁ జేర్చితిఁ దత్పవిత్ర
చ్చరణపయోజమూలమున జన్మము ధన్యము గాఁగ నింకనొం
డరసి రచించి కావ్యముఁ గృపాంబుధి నాతనిఁ బూజచేయఁగాఁ
దొరఁగితి; దైవపూజకును దోయజసంతతి కెక్కుడున్నదే? ౫

సీ. కావ్యంబు పరమార్థకారణం బనియును
 నది గురూత్తమునకు సంకిత మని
 గురుదేవ సంసేన పరమాషధం బగు
 భవరోగముల కన్న భావమునను
 బుద్ధివికారముల్ పొడమకుండుటకు స
 త్కాలవ్యయంబె మార్గం బనియును
 సరససారస్వత పరివస్య యనియును
 మిత్రవాంఛను దీర్ప మే లగు నని

గీ. బాహ్యహేతువు లిన్నిటిఁ బాఱఁద్రోలు
 గురుకటాక్షము నాపై ని బరగి యిట్లు
 లీనపర్యను గోసఁగ విలాస మనియుఁ
 గావ్యము రచింపఁ దొరఁకొంటి నవ్యముగను.

౬

గీ. సర్వగీర్వాణకవుల కంజలి ఘటించి
 నన్నయను దిక్కనను గొల్చి యున్నపెక్క
 రాంధ్రకవివర్యులకు జోహారు లొసఁగి
 పాక్షవివ్రతఁ బడసి కావ్యం బొసర్తు.

౭

మ. కవితావస్తు వరుంధతీ ఘటజలౌః శ్రేష్ఠవృత్తాంతమై
 చవు భూరించుఁ బదింబదిం జదువ; కశ్యపుణ్యసంవర్ధకం
 బవు విన్నన్ దలపోయ మెచ్చ; నిఁక భాగ్యంబున్నె వెఱొండు న
 త్కవికావ్యంబుఁ బఠించుకంటె నని విఖ్యాతిన్ దనం బెంచుతన్.

మ. చిరకాలంబు ధనాధికారిజయలన్ సేవించి సేవించి త
 త్పరతన్; న్యల్పధనాధికారములు సంప్రాప్తింప జేవించి; యీ
 ధరపైఁ బేదను బెంపుఁ గాని జనికిన్ ధన్యత్వముం గాని మో
 యరమన్ గైకొనుబుద్ధిఁ గాని కనమిన్ జన్మంబు వర్జింపగున్.

చ. జననవరంపరాంబుధిని జక్కఁ దరింపఁగ నుద్యమించి సా
ధనఘనసిద్ధిఁ గాంచుట ముదంబౌ వ్యధామయమౌహవాగురన్
బెనఁగొని స్రుక్కుటల్ సుఖమొ నిక్క మొలుంగరు మూఢమా
నవుల్;

వినుతవి వేకు లెంతయును లెన్న గఱింతురు జ్ఞానసంపదన్. ౧౦

శా. ప్రాచీనార్యఋషీశ్వరుల్ మును బరబ్రహ్మంబుఁ బ్రాపించి య
ర్వాచీనవ్రజకుఁ మహాపకృతిగాఁ బ్రజ్ఞానతత్త్వంబులక
నూచింపంగఁ దదీయసచ్చరితముల్ సూక్ష్మంబుగాఁ జూచినక
ప్రాచుర్యం బగు జ్ఞానతత్త్వ మవి శుభావితం నేతత్కథల్. ౧౧

మ. తలపోయం దరమే వసిష్ఠునిమహత్త్వం బేరికై నక!; దదం
ఘ్రులు సేవించి మహావతివ్రతి యనక లోకంబులక దివ్యకీ
ర్తుల వెల్లొందు నరుంధతీనతి నహ! స్తోత్రంపఁగా శక్యమే!
పలుకుల్ వేయును నేల వారిస్మృతియే భాగ్యంబు లోకాళికిన్.

చ. గురుకృపకల్పి వారి నిటు కోరి స్మరించెడుభాగ్య మబ్బె మ
ద్గురుకృప కీడు లేదు; పరితోషము కల్గదు వేటొకంట; త
ద్గురువరుపూర్ణసత్త్వపకు దోయిలిపట్టెద భక్తితో నిరం
తరమును; దాన నీగద వ్యధల్ చరితార్థతఁ గాంచజన్మమున్.

మ. కవితాకన్య వరించియుండు లోకభాగ్యం; బెన్న న్నాపైని యీ
కవితాకన్యక నుత్తమర్షి జననదాథా ప్రకారంబులన్
మిపులన్ దన్పుట భాగ్య; మాతరుణి నున్నేషంబునన్ సద్గురు
ప్రవరశ్రీవదనేవ నిల్పుట మహాభాగ్యంబు నిక్కంబుగక. ౧౪

చ. కవి యయి సుత్రభాగముఖంబునఁ దత్త్వదధిన్ మధించి యిం
పవునవనీతమున్ బ్రజల కందఱ కందఁగఁ జేసి జన్మము
మృత్యుల జయింప నల్లరకుఁ దోడ్పడఁగావలెఁ గాని యాజవరి
జవమునఁ గూల్చి కాల్చువరసం బగుగాథల వ్రాయఁజెల్లునే!

- చ. గసిహేలు పారె సర్వగుణరత్నలు పారె విరక్త చిత్తులై
యెసంగినపుణ్యమూర్తులును నెన్నంగ వారె విరాగరాగులై
వినముననే మహామృతము పింజినవాగును పారె యట్టితాపన
రసికావతంసులను భక్తి దలంచెద జ్ఞానభిక్షుకై. ౧౬
- క. ముక్తిసతీనవయావన, రక్తుని జ్ఞానప్రకాశరమశృంగారా
సక్తర్షిప్రవరు యథా, శక్తిని స్మరియింతుగురుని షష్ఠ్యంతములన్,
క. కమనీయాద్భుతరూపన, కమలప్రజ్ఞానచతుః డౌపుణ్యనకున్
కమలాసనకమలప్రియ, కమనీయకపాలపాణికారుణ్యనకున్, ౧౭
- క. ఆత్మేంద్రియనిగ్రహన, ర్వాత్మనకుకా గామకామపార్యక్షునకున్
ఆత్మీయశిష్యగణపర, మాత్మనకున్ సతతపరమహర్షాంబుధికిన్,
క. కరుణాకరపరమాదర, సరసాలాపప్రకార సర్వజ్ఞనకున్
నరసారాయణపరమే, శిష్యమూర్తికి బ్రాపు ప్రోపు భగవం
తునకున్. ౧౮
- క. శిష్యశ్రీలైలమహా, ముష్యాయణగిరికి స్పర్శముఖవేదికి సుం
పోష్యబహుశిష్యయుతునకు, ఋష్యగ్రాణి కళలవిబుధఋషభంబు
నకున్. ౧౯
- క. జ్ఞానాబ్ధిశీతకిరణున, కానందసుధాప్రవర్ష కాంబుదమునకున్
నానాగమసారామృత, పానంబున విష్టవీగుబ్రహ్మణ్యనకున్. ౨౦
- క. పట్టం బగ్గము లేకయె, నట్టడవిని నింగి వేల్పునగరులలోనన్
ముట్టక యంటక చదు జగ, జెట్టికి బుట్టువుల సీగుసిరిమంతు
నకున్. ౨౧
- క. కెలువులమేటికి బలికిన, పలుకుల దేనియలు జాలువాటించెడి ని
చ్చలపుండవినకొలంబున, బలుప్రోడగ బుట్టుగొన్న బమ్మరుసీకినిన్,
వ. అంకితంబుగా మదభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధి నిబిత్తంబుగా
నే నొనర్పంబూనిన “అరుంధతీవసిష్ఠము”నకు గథాక్రమ
మెట్టి దనిన.

—: కథా ప్రారంభము :—

శ్రీకమలాసనుండు నిజసృష్టినువర్ధన మాచరింప న
స్తోకముదంబునన్ హృదయతోయరుహంబున నుండి బ్రహ్మతే
జోఽకుటిలాత్మవిగ్రహుల నుస్థిరచిత్తులఁ బావనాత్మను
శ్లోకుల సృష్టిచేసె నవసుందర దేహుల బ్రహ్మనిష్ఠులన్. ౨౬

ఈ. యోగసమాధియుక్తము మహోజ్వల మైనతపోవిశేషమున్
ద్యాగవిరక్తియుక్తమును ధన్యమౌ నొనిజదేహ మిచ్చి నా
నాగమవిజ్ఞతాబల మనంతముగాఁగ ననుగ్రహించి తే
జోగరిమం బొసంగి కృపఁజూచెను వారల నవ్వరించియున్. ౨౭

ఈ. వారలలోన నెన్న సరివారలె లేని తపోమహత్త్వవి
స్ఫూరుండు రూపమన్మథుండు పంకజనాభుననుంగునై జగ
ద్భారము సృష్టిభారమును దాల్చి ప్రజాపతి నాఁగ ఖ్యాతిఁ బెం
పారినన త్రపోధనుండు భవ్రుండు కర్దమహాని యొప్పెడున్. ౨౮

చ. అతఁడు సరస్వతీతటమునందలి దివ్యవనప్రదేశ సం
స్థితి బహువత్సరంబులు విశేషతపం బొనరించె; నంత నం
చితముగ విష్ణుమూర్తి కృప చేసెను దర్శన మిచ్చి దుర్దమ
వ్రతతనుమర్దన ప్రబలవర్ధన విజ్ఞుని కర్దమరనిన్. ౨౯

ఈ. ఆవరమాత్మక టాక్షము, ప్రాపింపఁగ భక్తియుక్తిభయసాధ్యసఖో
భావరవళుండై పలికెను, గాపట్య మొకింత లేనిభునభక్తిహృదిన్.

నీ, పరమేశ ! నీకృపఁ బడయఁగల్గెడివాఁడె
బ్రతుకుఫలంబును బడయువాఁడు
పుండరీకాక్ష ! నీపొ త్పొడింగెడివాఁడె
బ్రహ్మప్రబోధంబుఁ బడయువాఁడు

లక్ష్మీశ ! నిన్నువలక్షింపఁగలవాఁడె
 పరమేశ్వరుం డయి పరగువాఁడు
 పద్మప్రియ ! నిన్ను భావింపఁగలవాఁడె
 తాఁ బరబ్రహ్మమై తనరువాఁడు

గీ. ఆదిపూరుష ! నిన్ను నే నరయఁగంటి
 భక్తవత్సల ! నిన్ను నేఁ బడయఁగంటి
 ధన్యమయ్యెను మజ్జని తావకీన
 దివ్యదర్శనభాగ్య సంధీ ప్తి కతన. 30

క. శరణంబుండెడఁ ద్వత్పద, సరసీరుహయుగళిఁ జేరి సమ్యక్కృప న
 న్నరయుము నీవానిగ నో, పరమాత్మా! దేవ దేవ! భవభయదూరా!

సీ. ఏయుగమ్ముననైన విందిరారమణ ! నిన్
 దలపోయుచు ఘోరతపము కాదె?

అంబుజోదర ! నిన్నె యర్చించుచు కదా
 సోగ ఫలంబును ద్యాగ ఫలము

కమలవళాక్ష ! సంయమిలోక సామాజ్య

పట్టభద్రత భవద్వందనంబు

లోకేశ ! నిన్నువశ్లోకించుచు బ్రహ్మ

నిర్వాణపద మగు నిశ్చయంబు

గీ. గరుడవాహన ! కాస్తుభాభరణ ! శంఖ

చక్రధారణ ! ని న్లని సఫలమయ్యె

మామకీనభవంబు ; రమ్యత్వదీయ

రూపదర్శన మొసఁగు సారూప్యఫలము.” 33

క. అని పెళ్ళుగతులనాతఁడు, వినుతింపఁగ విష్ణుమూర్తిప్రియమునవత్సా!

ననుఁ దలఁచినకార్యం జే, ”మని యడిగినఁ గర్ణమన్నె యనె

భక్తి మెయిన్. 34

గీ. “చేవ చేవ ! యెఱుంగవె నీవు సర్వ;
మేను బలుకంగ వినుట నీ కిచ్చయ్యె
నేని బలుకుదు బలికింప నీవు తాడి !
అవ్యయానంద సంధాయకాగ్రగణ్య !

31

గీ. నలువ సృష్టించి యాత్మనందనుల; వారి
జీవసంతతి సృష్టింపఁ జేసె నాజ్ఞ;
అనియోగిజనంబు లధ్యాత్మచింత
మునిగియుండంగఁ గోపించి యనియె నలువ,

32

గీ. ‘ఈనియోగిజనంబులు నానియోగ
మేమతిరి; సృష్టికార్య మిం కేమిగాను ?
పరమపాపులు వట్టినిర్భాగ్యులైరి
గోముఖవ్యాఘ్రము’ లటంచుఁ గోవపడఁగ.

32

గీ. వార లాతనిశావంబుబారిఁ బడఁగ
నిచ్చగింపక పెండ్లాడి సృష్టికార్య
నిర్వహణులైరి; మఱి నేను నీరజాత్మ !
నీయభిమతంబుఁ దెలియంగ నిశ్చయించి.

33

క. తప మొనరించితి చేవా!, కృపచూషితి నీవు నన్నుఁ గించిక్షుని నీ
సుపదంబు లాశ్రయించిన, కృపణుని న న్లనికరించి యిమ్మాత్మజ్ఞ
ప్రభు ! 34

మ. నలసారం బగుసంసృతిం బడి యనంతా ! కామలోభాదికం
బులచేతక హతులై నశింతురుగదా! పుణ్యాత్ములుం గూడ నీ
విలసత్పాదము లాశ్రయించియె మహావిజ్ఞానపుంబల్లి నేఁ
జలుపం జూచెద జీవయాత్రను సరోజాత్మా! యకామ్యాత్మతన”.

క. అని విన్నవించుకర్దముః

గనుఁగొని “మునిచంద్రమా ! యకల్మష మగునీ

ఘనచిత్తవృత్తి యెఱుఁగుదుఁ

బనిగొనుమా బ్రహ్మయాజ్ఞ భద్రంబు లగున్.

రగు

క. స్వామంభవమనుపుత్రిక

నీయందనురాగ మూని శైగడును దానికొ

జాయంగాఁ గైకొను మది

శ్రేయం బగు నీకు సహనిశేఖర ! మఱియున్.

రమి

సీ. సౌందర్యసౌజన్యసౌభాగ్యసంపదా

స్పద లౌచు నుత్తమచరిత లగుచు

త్రిభువనభ్యాతలై దివ్యర్షిచంద్రమ

పాణిగృహీతులై భవ్య లగుచు

పరమపతివ్రతాతరుణీ లలామలై

యుత్తమబహుపుత్ర యోగ్య లగుచు

అన్వయాలంకారలై సాధువర్తన

లోకకల్యాణసుశ్లోక లగుచు

సీ. బేలయఁ గలయట్టి తొమ్మండ్రులలన లుడ్లు

వింపఁగలరు భవద్వీర్యవిలసిత యగు

ధర్మపత్నికీ, బిదవ నుత్తమమునీంద్ర !

నేన జన్మింతు నుతుండనై నిక్కువముగ.

రమి

శ్రీ. యుం బె మనసు నిల్పుము

సాయం దర్పింపు మఖలనాథుండ ననుచుకొ

నీయజ్ఞఫలాదికమును

మాయాతీమిరంబుఁ జిల్చి మహితవివేకా !

రమి

గీ. చావుఁబుట్టువు తెఱుఁగనిజాణ నయ్యు
నిన్ను నీచాయఁ బ్రోవఁగా, నిలుప సాంఖ్య
శత్ర్వము జగంబునక నాకుఁ దలఁపు కలుగ
నాత్మలీలార్థమై పుట్టు పండఁగలను.” ౪౧

సు. అని విష్ణుప్రభు వాక్యధామమున కత్యాశ్చర్యలీల సుప
ర్ణునిపై నెక్కి యదృశ్యమయ్యె; మునిశార్దులుండు నౌకర్దముం
డనఘాత్తుండు ప్రియంబునం జనియె బ్రహ్మనందనిష్యందమై
చనునాబిందునరోవరంబునఁ దపశ్చర్యాదికర్మార్థమై. ౪౨

శా. అంతం గర్దమహాని యంచితతపోధ్యానానురక్తుండు ని
శ్చింతాస్వాంతఁడు బ్రహ్మచర్యనియమక్రేష్టుండు సర్వేశ్వరా
నంతప్రాభవదృగ్విలాసుఁడు జగన్నాథార్చితాంతర్యమే
దాంతేజ్ఞానకృశాంగసుందరుఁడు బ్రహ్మీసందియై యుండఁగన్. ౪౩

క. స్వాయంభువమను వాత్స
ప్రేయసి శతరూపతోడఁ బ్రియకామగుణ
శ్రీయుత యగునాత్మజతో
నాయెడ కేతెంచి మ్రొక్కె నతిభక్తిమెయిన్. ౪౪

ఉ. మ్రొక్కినయంతఁ గర్దముండు మోదముతోడ బహుకరించి పెం
పెక్కినయాతిధేయమున నెంతయు వారికిఁ బ్రీతిగూర్చియున్
మక్కువ నాదరించె మనుమాన్యుని సర్వసపర్యలన్; గనక
దక్కువయే మునీంద్రులకు ధార్మికరక్తియు భక్తియుక్తియున్. ౪౫

గీ. కర్దమునిఁ గాంచి యానందకలితుఁ డగుచుఁ
బలికె స్వాయంభువుండు సభక్తికముగ
వినయగౌరవభావంబు విశదపడఁగ,
చల్లకును వచ్చి ముంత దాఁచఁడు వివేకి. ౪౬

మ. “వరయోగీశ్వర! దేవహూతి యను శోభారాశి మత్పుత్రి సీ
కరకాంక్షన్ జనుదెంచియున్నది కనంగా నొల్ల దేనూనవున్
వర మీవే కృప నీమెఁ గైకొనఁగ నర్హశ్రేష్ఠుఁ డౌ భర్త పీ
తరుణశ్రేష్ఠము; కింతి నీనొనఁగు మోదంబంది యామోదమున్” గీ॥

క. అని వేడుకొనఁగఁ గర్దమ
ముని తొలఁతటి విష్ణువాక్యమును స్మరియింపం
గని యిది లలాటలిఖితం
బని, తెలిపెను వినయగరిమ నామోదంబున్. గీ॥ ౨

గీ. తెలిపి “మనువర్య! నమయము కల దొకండు
నాకు సీపుత్రివలన సంతతి జనించు
వఱకు నిలిచెద గార్హస్థ్యపథమునందుఁ
బిదవఁ గైకొందు నన్నాస్యసపుత్రి నేను. గీ॥ ౩

గీ. దీని కొడఁబడిరేని యింతియును సీపు
భవ్యగుణవతి యైనయీభాగ్యరాశిఁ
గైకొనఁగ నాకుఁ బ్రీతియే కానఁ దెలుపు
యుష్మదభిమత” మని పల్కె యోగ్యభంగి. గీ॥ ౪

క. సతితలఁపు తనదుతలఁపును
సుతతలఁపును నొక్కభంగి సొంపలరుటచే
మతి సంతసించి యాశా
లత చిగిరింపంగ మనువు లలితగతి ననెన్. గీ॥ ౫

ఉ. “మానివతంస! పేపలుకు మాకు మహాసుఖసిద్ధిఁ గూర్చె నెం
దేని పవిత్రవిప్రులకు నిట్టివ్రతంబెకదా యనారతంబునుం
బూనఁగ ధర్మ; మిట్టియెడఁ బూజ్యుడ వన్నిటఁ గాన నీకు నెం
తేని తగున్ మహాత్మ! యిది యెంతయు మాకు ననుగ్రహంబెయ్యో.

క. మాపుత్రిఁ జెట్టవట్టిన

యాపుణ్యుడు పుత్రివంతుడై యాపిదవ

శ్రీపుండరీకనయనుని

బ్రాహ్మణ సన్న్యసింప భావ్యమ కాదే ?

౧౭

చ. తొలియొకనాఁడు మేడపయి దొయ్యలి నెచ్చెలికత్తె లాలతాం

గులఁ గవగూడి లీలమెయిఁ గుందనపుందనుకాంతి యొప్ప నిం

పులు గులుకన్ ముఖాంబుజము పొల్పుగుకందుకకేళి నుండ నా

నని నెటనుండియో పడియె వచ్చి యొకండు క్షమింపఁగోరుచున్.

క. చెలికత్తియ యొక్కతె య

మ్ములశీఘ్రత వచ్చి విషయముం జెప్పఁగ మే

మల శరవేగంబునఁ జం

చలియించినచిత్తవృత్తిఁ జని కనుఁగొనఁగన్.

౧౮

గీ. అశఁడు గంధర్వజాతికి నధిపుఁ డైన

వ్యక్తి విశ్వావసుం డనువాఁడు మమ్ముఁ

గాంచి వినయాంజలులను జోడించి పలికె

నిష్కలుష చిత్తవృత్తి నిర్మిదుఁ డగుచు.

౧౯

ఉ. “ఏమని చెప్పుకొందును మహీశ్వర ! యోమనుసార్వభౌమ ! నే

నీముదితన్ విమానమున నేఁగుచుఁ గంటిని గన్నయంతనే

నామది మోహమగ్నమయినన్ వివశంబయిపోయె వెంటనే

యీమహిఁ గూలిపోయితి నహీనపులజ్జ క్షమింపవేడఁగన్. ౨౦

ఉ. ఎఁతపతివ్రతాతిలక మీనవమోహనమోహనాంగియో

యంతయుఁ దోచె నిట్లయినయంతనె బుద్ధియు వచ్చెఁ గాన ని

క్కాంతపదాంబుజద్వయముఁ గాంచి తరింపఁగ దోషవార్ధి ని

శ్చింత యథేచ్ఛ మేఁగెదను శిష్యుని నన్న ననుగ్రహింపవే! ౨౧

క. అని పలికిన విని మేమును

మనమున నచ్చెరువు దోఁప మహితాదరసం

జహితానందుని నాతనిఁ

గనికరమునఁ బంపఁ జనియె గంధర్వుండున్.

౬౩

ఉ. కావున మానిచంద్రమ ! ప్రకాశిలు నీమె త్వదీయపత్నిగా

భావనసేయు నిన్నె భగవంతునిగా నతతంబు ; నిట్టిక

న్యావరభిక్షుఁ డైకొనుము ; నన్ను నొనర్చుము ధన్యకాంక్షిగా

పావన మస్మదీయమనువంశము యుష్కవనుగ్రహంబునన్.

౬౪

గీ. కర్దమముసీంద్రుఁ డెంతయుఁ గౌతుకమునఁ

దెలుపఁగ నిజానుమతము; నుత్కృష్టఫణితి

మనుకులాచారవిహితధర్మప్రకార

మునను మునికిచ్చె దేవహూతిని జనకుఁడు.

౬౫

చ. మునికులసంప్రదాయమున మోదముతో మునిచంద్రుఁ డుత్తమం

బును బహుళోపయోగమును లాజ్యమునై నిజకర్మనిష్ఠ క

త్యనుగుణ మైనయాశ్రమమునం దిటు చొచ్చెను; ధర్మదీక్ష కెం

డును బరివర్జనీయమును దూష్యమునున్నదె యాశ్రమంబులక. ౬౬

సీ. తనకీర్తి యాచంద్రతారకంబుగ నిల్వ

స్వాయంభువుండు విజ్ఞాపితన్న

మైనకర్దమమాని నల్లునిగాఁ బరి

గ్రహించి మిన్నందె గౌరవమున

అతఁడును శతరూప యతికష్టమున నుత

నెట్టులో మునిచేతఁ బెట్టి సహజ

విరహవేదన గెంటి వేయివిధంబులఁ

బుత్తిక నూరార్చి పోయి రంత

గీ. నాత్మదేశంబునకు; నెంతయైనఁ గాని
యొకరికొకఁడు విడుతు రే నకలనుఖము
లొక్కగేహంబు భోగంబు లననియందు
నిలచుతాత్కాలికప్రేమవలన జనులు.

౬౭

క. బిందుసరోవరతీరము

నం దాశ్రమ మొందు సిలిసి యత్యంతసుఖా
నందనిధానము గాఁగను
నందుండెను గర్దమర్చి యతివయుఁ దానున్.

౬౮

ఉ. ఉండి కలక్రమానుగత మున్నతసౌఖ్యనిధాన మైనయు
చ్చండతపోధనంబును బ్రశస్తవిరాగసుయోగసంపదన్
మెండుగ సంగ్రహించును నిమిలితనేత్రుఁడు దివ్యచక్షు వా
ఖండలతుల్యవైభవము గల్గెఁగ నాతి నవర్య నల్పఁగన్.

౬౯

గీ. లక్ష్మి నారాయణునకుఁ బార్వతి శివునకుఁ
బలుకుననఁబోడి బ్రహ్మకు భక్తితోడ
సేవచేసెడివిధము హర్షించి మించి
వారిఁ దలదన్నఁ దలఁపందు వారిజాక్షి.

౭౦

క. నతి ముక్తిఁ గాంచఁగనుటకు

వ్రతములు నుపవాసవితతి వలయునె? తలఁపన్
బతియే సమస్త మనుసు
వ్రతనిష్ఠయె చాలుఁ బరమభాగ్యము లందన్.

౭౧

మ. తరుణీరత్నము భక్తియుక్తి ఘనతాత్పర్యంబునన్ స్నేహత
త్పరతన్ నాధునపర్య చేయుచును గోధద్యేషలోభాదిదు
ష్పరిసారంబును గెల్చి యుత్తమమహాసాధ్వీత్వముంగాంచి య
చ్చెరువుం గొల్పును జూచువారికి శుచిశ్రీనూత్న తేజంబులన్.

మ. మునిమూర్ధన్యః డమానుషప్రతిభ చే మోక్షాకరాత్మజ్ఞతా
 ఘనయోగంబున విష్ణుసత్కృప మహాగంభీరుడై దివ్యశ
 క్తి నివిష్టం డయి దివ్యసృష్టియుతుడై తేజోమహారాశియై
 యనిపించుం బరమేశ్వర డీతడై యచక్ వ్యక్తాత్మనిష్ఠాదులక. 23

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు వత్సలత్వమున నెంతోప్రేమ తొల్కాడ నం
 తికము దున్ననలీవతంసమును బ్రీతిక లాలనం జేసి “యో
 భుకవాణీమణి! నా కసూయ యగు నిక జూడంగ నీవంటినాఁ
 తుక, సాధ్వీమణి, నుత్తమవ్రతను నెందుక జూడ నేకాలముక. 24

ఉ. నాకృపఁ జూటగొన్నలలనామణి హేట సమస్తభోగముల్
 నీ కిట లభ్యమాను దరుణీ! తమిదీఱఁగఁ గోరుకొమ్ము తృ
 ప్తాకలితుల్ కనుంగొననినంపద బెల్లఁ గరస్థమాను దృ
 ప్తాక్రమనిర్జితాత్ములకు సాధ్వీ! జగంబున నూహచేయఁగక. 25

గీ. వలయునవి కోరుకొమ్ము సర్వంబు నేను
 నీ కొనంగుడుఁ దన్వంగి! నిరుపమాన
 నిత్యశుశ్రూషచేత ననిత్యదేహ
 నిర్దమత్వముచేతఁ దన్నితివి నన్ను” 26

చ. అని పలుకక గటాక్షకలితాననపద్మము లజ్జపెంపునన్
 విసమితముక మనోహరము నిస్తులకాంతియుతంబు గాఁగ న
 వ్వనరుహగంధి న్నేహనహవాసము లందిన సౌహృదంబునక
 వినయము పెంపునక ఒలికె విహ్వలతాభయభక్తియుక్తులక. 27

సీ. “ప్రాణేశ! నీవృదుపదకంజములె చాలు
 క్షణికంబు లైన భోగంబు లేల!
 యోగీశ! నీకృపా యోగంబె చాలును
 క్షణికంబు లైన భోగంబు లేల ?

సకానీంద్ర ! త్వద్భక్తి మహితచిత్తమే చాలు
క్షణికంబు లై సభోగంబు లేల ?
జ్ఞానిచంద్రమ ! భవత్సహచర్యమే చాలు
క్షణికంబు లై సభోగంబు లేల ?

ఇన్నియును నీ వెఱింగియు నిట్లు నన్నుఁ
గోరుకొ మ్మన నిరసింప ఘోరదోష
మగును నే నెట్లు పలుకంగ నాను దేవ !
సర్వవిషయజ్ఞ ! తెలియు నీ శక్తి నాకు.

2౮

సీ. నియమవృత్తిని నిన్ను నిరతంబుఁ గొల్చినన్
దనుకార్చ్య మది రవంతయును లేదు
నిద్రావిహీననై నిత్యంబుఁ గొల్చినన్
మాంద్యంబె కలుగ దేమాత్రమైన
నిరుపమత్వతేన నిరశననై యున్నఁ
గలుగ దేమాత్ర మాఁకలియు నప్పి
నిత్యోత్సవశ్రీల నెగడు సకడ సున్నఁ
గల్గ వాధివ్యాధి కల్మషములు

గీ. వర్ష శతములు కడచినన్ బరమపుణ్య!
త్వన్మహాసేవ సున్నయు త్తమతవలనఁ
దరుణసంపద నడలదు; పరమహేయ
కామవాంఛాదికంబులు కడలుకొనవు.

2౯

గీ. ఇదే మహాభాగ్య మిట్టులే యింక నుండి
భవ్యభవదీయ సఖ్యసంపదను మెలంగఁ
గోరుకొందును కాని, దేవా! రహస్య
మొండు కల దది తలపోయ మెండుభయము.

౩౦

క. సవమోహనుండ వగునీ

ప్రవిమలతనుసౌఖ్య మంద భావము పోషక
మివులక భయమగు దానక
ధన! సంతతి కలుగు సన్నుత వ్యజియింతు ననక.

౮౧

క. సంతతి కలిగెడుదానను

గాంతను గవగూడి యుండు; గాముకవృత్తి
సుంతైన గనక పిదప ధ
ఁతును సన్నాస మను తెఱింగితి మున్నే.

౮౨

ఉ. కావునఁ బ్రాణనాథ! నను గావగఁజూచెదవేని యాత్మ సం
భావనయుండెనేని ననుఁ బాయకయుండుము వంశవర్ధనా
భావము లేక పుత్రికలు పై సుతుడుకొ జనియించి పెద్దవా
రౌవయసుల్ గడించి మనుసంతకుఁ దీర్పుము నాదుకోరికల్.

౮౩

గీ. పద్మవత్త్రాయతాక్షునిఁ బడసి సుతుని

గాఁగ నాతఁడు నాకు మోక్షం బొసంగు
దాన న న్నేలుకొనుము వాత్సల్య దృష్టి
సస్మృతింపుము తగ యభేచ్ఛంబు పిదప.

౮౪

క. ఇది యుచితం బని ధవ! నీ

మదిఁ దోచెన యేని నీవు మన్నింపుము నక
సుదతిని బలికిన వలుకులఁ
గొదవయె కలదేని క్షమయె కోరుదు" ననగక.

౮౫

క. "ప్రియురాల! సీతలం ప

ప్రియముల కాకరము కాదు ప్రేమంబున నా
క్రియ లెల్ల నే నొనర్తును
భయ ముడుగుము నీవు నిజము ప్రాణేశ్వరిరో!"

౮౬

మ. అని మానీండునుడు తక్షణంబై నిజయోగానూసన త్వంబునన్
ఘన దీప్యన్మణి నిర్మితంబు నుభగాకారాశ్మకోద్యాన శో
భ నవోదారము సౌధకేళిభవన ప్రాశంబు దివ్యంబు నౌ
వనితామగ్నవిమాన మొక్కటిని జూపన్ బట్ని తబ్బిబ్బుగాన్. ౮౭

క. కని “తరుణీ! బిందునరో
ఘనజలములఁ గ్రుంకులిడుము కల్గును నీకున్
వనజాక్షి ! సకలఫలములు
ననుపమయోగం” బటంచు నానతి యీయన్. ౮౮

గీ. దేవహూతి ప్రవేశింపఁ దీర్థమందు
నచ్చెరువు గాఁగఁ దోచిరి మచ్చెకంటు
లతలనూత్నాంశుధారిణు లై కిశోర
సవవయశ్శీభిత లగుకన్యాజనములు. ౮౯

క. “పరిచారికలము నీ శో
తరుణీమణి ! సేవగొనుము తాత్పర్యమునన్
జరియింతుము కనుసన్నల
సరయుము కారుణ్యదృష్టి నమ్మా! మమ్మున్”. ౯౦

చ. అని కమనీయహేమకలశాదులఁ గర్పరవారిఁ దెచ్చి పె
వున జలకంబు లార్చి సతిఁ; బుష్పాడి కస్తురి రాసి మేని క
త్యనువమధూప మిచ్చి బహుళాభరణంబు లొసంగి పా
వనముగ వల్వలిచ్చి యతివక్ గయిసేసిరి వా రొకింతలో. ౯౧

క. నానారసపానంబుల
నానారుచిరాన్నభోజనంబులఁ దృప్తి
నానావిధముల నొసంగియు
నాసందాంబుధిని దేల్చి రతిపలు నామెన్. ౯౨

గీ. అంతః గర్భూరహతు లామె కొనఁగి

యు త్తమోత్తమ శయ్యపై నునిచి పిదప
సగణితసువాసనోపేత యామెదరికిఁ
గర్దిమమునీంద్రుఁ జేర్చి రుత్కర్ష మొదప.

౩

క. అతఁడును సహస్రవసితా

యుతుఁ డయి ఒహునవ్యశోభనోపేతుండై
ప్రతి లేనిమన్మథుం డయి
యతిశయవివ్యస్వరూపమం దొప్పుటయున్.

౪౪

గీ. సకలమును దోచె దేవహూతికి విచిత్ర

గతిగ నాపైని భర్తయోగప్రభూత
సృష్టిగా నామె నేడ్పడి చూడ సతఁడు
నామెతోడ విమానంబు నంత నెక్కె.

౫౫

గీ. ఆతనితో నామె నామెతో సఖిలకస్య

కానహస్ర మధిష్ఠింప ఘనవిమాన
మాకన మృనఁ దారక లనఁగ వారు
కర్దముఁడు పూర్ణశశి నాఁగఁ గానఁబడిరి.

౫౬

వ. అనంతర మాతనికోరిక ననుసరించి

౫౭

చ. సకలదిగ్విశముఖ్యులకు సంతతదివ్యవిహారభూమియై

సుకముల కాలవాలమును సుందరదృశ్యవిరాజితంబు న
న్నికటసుధాతునిర్ద్వంద్వ రగతిన్ సమశీతలమై శుభ
ప్రకరము లిచ్చు మేరుగిరిపై నిలిచెన్ ద్రుతిలో విమానమున్.

౫౮

మ. అదియే పుష్పక మాతఁడే ధనదుఁ డాయబ్జాక్షులే దేవతా

మదిరాక్షీమణు లంచు నెంచి జనముల్ మార్కాటలోనే యిసీ
యది కా డిట్టిచుహాద్యుతుల్ కలవె యక్షాధీశునెమ్మేని కీ
యదతీర్థస్నను లెన్న నొకటి మహాశుద్ధాంగంబు లు చుండఁగన్.

౫౯

మ. శరవేగంబున నందు నేగి సుమనోజైత్రంబునుం జూచి య
బ్బరవా టొండంగ నందు నిందుఁ గల యంభోరాసులన్ దివ్యసుం
దరముల్ కేళివనంబులన్ గని మహానందంబునన్ సర్వలో
క రహాకేళులఁ దేలుదేలు ఋషి పొంగారంగ శృంగారముల్. ౧౦౦

గీ. పుండరీకాక్షుఁ బొడంగన్నపురుషవరుఁడు
'కర్దమమునీంద్రుఁ డతని కుత్కర్ష కలుగ
త్రిభువనంబులఁ గలదె ప్రాప్తింపవట్టి
యేపదార్థంబుకాని సమీక్ష చేయ. ౧౦౧

చ. తనవ్రతిభావిశేషమున ధారుణిఁ గల్గినకేళిభూములన్
గని కని యందు నిందుఁ దనకాంతకు శేఖులఁ దేల్చి తేల్చి పెం
పున నివి గల్గుకేళిననముల్ గని లీలలఁ దేలియాడి య
మ్మునివరుఁ డేగుదెంచె నిజభూమికిఁ దృప్తనతీర్చితియుండై. ౧౦౨

మ. శతనర్పంబులు వారు సౌఖ్యరసవర్షశాంతులై యిష్టభో
గతతిఁ దేలిరి; దేవహూతి పతియొగప్రాభవం బెంచి సం
తతిఁ గాంక్షించెను; గర్దముం డతివనత్కంక్షన్ నివారింపకే
నతిగర్భంబున నిల్పె వీర్యము నాంశప్రాభవం బండంగన్. ౧౦౩

క. అది మొదలుగ దినదినమును
మదిరాక్షికిఁ బెరుంగఁజొచ్చె మహితం బగునం
పద నాఁగ నాత్మగర్భము
త్రిదశులు మందారవృష్టి దివిఁ గురియింపన్. ౧౦౪

క. ఈవిధముగఁ గర్దమముని
సేనాధిప మనఁగఁదగినస్త్రీసంతతి రా
జీవాక్షి దాల్చి కనె రా
జీవాక్షులఁ గాలవశముచే దొమ్మండన్. ౧౦౫

క. తొమ్మండ్రు సుందరాంగులు

తొమ్మండ్రును బూర్ణచంద్రతులితాస్యలు నా

తొమ్మండ్రును బద్మాక్షులు

తొమ్మండ్రును లక్ష్మితోడఁ దులతూగంగఁ.

• ౧౦౬

గీ. హర్షమునఁ దేలి కర్షముఁ డాత్మపుత్త్రి

కలకుఁ బెట్లంచె ₁ అనసూయ ₂ కళ యనంగ

₃ శ్రద్ధ నా ₄ హవిర్భువు నాఁగ ₅ శాంతి యనంగ

₆ ఖ్యాతి ₇ క్రియ ₈ యరుంధతి నాఁగ ₉ గతి యనంగ.

౧౦౭

గీ. అమలశోభాయమానపద్మాకరమునఁ

దళతళల నీనుశ్రేష్ఠపద్మం బనంగ

మణులలోపల నాయకమణివిధానఁ

దరుణచంద్రాస్య యశాసరుంధతి చెలంగు.

౧౦౮

క. జననీజనకులముద్దుల

కును వారు నిధాన మగుచుఁ గొమరుండనముఖ

వినయాన్వితసౌశీల్యముఁ

గని పెరుగఁ దొడఁగి రతులగతిసంగతులఁ.

౧౦౯

క. నవనవకాంతుల నీనుచుఁ

బ్రవిమలసరసీరుహప్రభాశోభితై

పువువిలుతుని నిశితాస్త్ర

ప్రవరంబులు నాఁగ వారు పరగుచునుండఁ.

౧౧౦

గీ. బాల్యయావనమధ్య మౌవయసు వచ్చె

లలన లెల్లరు మిక్కిలి వెలయుచుండి

ఋషిసవర్యలు చేయ నూహింతు రహహ !

గతము తెల్పు ననాగతక్రమము నిజము,

౧౧౧

మ. పాపపాపైంబులు లేక నెచ్చెలులుగాఁ బొల్పొంది వారల్ వర
 స్వరవాత్సల్యవిశేషరాగమలతోఁ బ్రాణంబు ప్రాణంబులై
 పరమాంతఃకరణప్రవృత్తులను దివ్యప్రేమముం జూపుచున్
 బెరుంగఁ; జూచెద రెల్లరున్ బరమనంభావ్యంబుగా వారలన్. ౧౧౨

గీ. సానదీక్షిస నవర్నజాలము లని
 పుటమువెట్టిసంగటబొమ్మ లనియు
 దివ్యకాంతు లీనుమెఱుపుఁదీగ లనియుఁ
 దోచినటు వారిఁ జెప్పకొందురు జనములు. ౧౧౩

మ. మునిశుశ్రూషలు మానికాంతలవ్రతంబున్ నిత్యకృత్యంబులై
 జనవండ్ల బగునత్ప్రవర్తనమె సత్సన్మానితాచారమై
 వినుతప్రక్రియ నాత్మవిద్యఁ గని తద్విఖ్యాతనిష్ఠాక్రమం
 బాసరం జేసెడిదీక్షలే పనులుగా నొప్పరి రాకన్నియల్. ౧౧౪

గీ. కర్దమప్రజాపతి దివ్యకాంక్ష వలన
 దేవహూతికిఁ బుట్టినదివ్యవనిత
 లహహ ! వారికిఁ గొఱఁతయే యమలగుణము
 లవనిఁ దలిదండ్రులే బిడ్డ లౌట నిజము. ౧౧౫

గీ. ఇది యగు నరుంధతీవసిష్ఠేష్టకావ్య
 రాజమునఁ బ్రథమాశ్వాసరాజు; మీశ!
 గురువరా ! త్వత్కృపామృతభరితమామ
 కీనవాఙ్మయ మిదియు నంకితము నీకు. ౧౧౬

అరుంధతీ వసిష్ఠము

స్వతీయాశ్వాసము

శ్రీమద్గురువర ! సత్కరు
ణామంద సుఖప్రదాత ! అద్వైతపథ
శ్రీమహితచిత్త ! శ్రీస
ద్ధామూల్య రసప్రవిష్ట ! ఆర్యమహర్షీ !

౧

వ. తదనంతరకథాక్రమ మెట్టిదనిన.

౨

క. సవరిత్నంబులపగిదిని

నవరసములరీతి వా రసంతప్రభలన్

బ్రవిమలతనువల్లరులన్

మివులన్ జెబువొందుచుండి మెలగుచుండన్.

౩

ఉ. కర్దమ మానిచంద్రమునిఁ గాంచె ప్రియంబున దేవహూతి సౌ
హార్దముతోడఁ బల్కెనిటలు “లార్యఋషీశ్వర ! నీయెడందయా
మార్దవ మెంతయున్ బరమమాన్యము, సౌట సుఖత్రికాత్మ స
మృద్ధము కల్గెఁగాని పరమంబగుపుత్రుధనంబు లోపెయూ.

౪

క. శ్రీరమణి నుమను మఱి వా

ణీరమణిని బోలు పుణ్యనిధు లగుసుతలన్

ఏరమణి గన్న నాయమ

గారవమును గాంచలేదు కనక సుపుత్రున్.

౫

గీ. పుత్రునతి యైనకాంతతోఁ బోలఁజాల

రతులితైశ్వర్యయుత లయ్యు నబల లెందుఁ

బుత్రికలు వేయి మందియొఁ బుత్తుఁ డొక్క

నికిఁ దలంపఁగ లొచ్చుండు నీతినిధులు.

౬

మ. ఇహసౌఖ్యంబుల రోతపుట్టె నిక నే నిండుండఁగాఁ జాల నీ
 కహనాభోగము లల్పములే; మఱియు నీకుంగోర్కి సన్న్యాసచకా
 నిహలోకంబున జన్మ మొకెను తెఱంగే తెల్పి యుద్బోధ హ
 పహితుం డై ససుపుత్రు సిచ్చి కృప దేవా ! నన్ను రక్షింపవే!” ౭

క. అని విన్నవించు తరుణీ

మణి హృదయమెఱింగి కర్దమముషీకుఁడు “సి

యనుపమయోగంబున శ్రీ

వసజాక్షుఁడు పుత్రుఁడగును వారిజయనా !

౮

మ. నిరతంబున్ దలపోయుచుండు మతనిన్ సేగర్భమం దాతఁడే
 వరజస్త్వంబును గాంచు సిన్నసనుఁ బ్రోవంజాలు సంసారసా
 గర బీభత్సమునుండి లోకములరక్షం దాల్చు సవ్వాసికిన్
 దరుణీ ! కష్టమ? నిన్ను సన్నుగరుణన్ రక్షించి దాఁచుటలే” ౯

గీ. అన్నమాటలు విని యామె యమితమోద

మంచి శ్రీపుండరీకుని నాత్మఁ దలంచు

వ్రతములను బాసి యపవాసవీతతి సలిసి

విష్ణుచింతను దినములు వెళ్లఁబుచ్చు.

౧౦

గీ. కొంతకాలంబునకు భర్త గురుకటాక్ష

కలితయగు నామె కార్దమకలిత తేజ

మంద నారాయణుం డామెయందుఁ జొచ్చి

గర్భగతజీవుడై యుండెఁ గరుణమెఱసి.

౧౧

క. కాలక్రమమున నాయమ

లీలామాత్రుండు లోకలీలారతుఁడౌ

శ్రీలక్ష్మీదయితుని నొక

బాలునిగాఁ గనియె నామె భాగ్యంబెంతో.

౧౨

గీ. కపిలమహానిని నిజజనిక్రమవినాశి

సతులయోగప్రభూతుని నాదిదేవుఁ

గడుపు చల్లనియాతల్లి కాంచినంత

దివ్యచిహ్నంబు లెంతయుఁ దేజరిల్లె.

౧౩

క. మందారవృష్టిఁ గురిసిరి

బృందారకు లెల్ల గగనపీఠిని బరమా

నందినులై యప్పరసల్

సుందరముగ నాట్యమాడి చూపిరి ప్రీతికా.

౧౪

చ. సరసజనాంతరంగములు సంతసమందెను; హోమవహ్ను ల

బృహముగ వెల్లి సుప్రభలపుంజము లయ్యె; సముద్రముల్ కలం

కటి సుభగంబు'లయ్యెను; ఫలావళిఁ బుష్పములకా నతంబులై

పరగెను పృథ్వీరాజి; ఫలవంతము లయ్యెను సర్వసన్యముల్.

౧౫

క. ప్రకృతికిఁ బదుఁడై వెలిఁగెడు

సుకృతులు జనియించునపుడు శోభిల్లడియా

ప్రకృతికె యాకృతి నొసఁగిన

సుకృతియె జనియింప మిగుల శోభిలకున్నే.

౧౬

క. కపిలావతారవేళా

సుపవిత్రత నెంచి బ్రహ్మ సూనులతో న

య్యవవర్గరాక్షిఁ గర్దమ

తపస్వినికా దేవహూతి దర్శించి వెనకా.

౧౭

చ. “పరమపవిత్రులార ! భగవంతునిఁ బుత్రుని గాఁగఁ గన్న యో

గ రతులు మీరు మీ రెవనిఁ గాంచిరొ యాతఁడె దేవహూతి క

చ్చెరువుగ నిచ్చు మోక్షము; విశిష్టమతంబగు సాంఖ్యయోగమే

పరమమతంబుగా నిలుపు; భక్తులఁ బ్రోచును జ్ఞానదాతయై”.

(సకేషము)

౧౮

క. అని చెప్పి కపిలదేవుని

మనఁ గున కెక్కన్ నుతించి మఱి కర్దమునికొ

మనమార సంస్తుతించి య

తని.యాత్మజులకొ విరించి తగఁ గని యనియెక.

౧౯

చ. “సరసిజనేత్రలార! విలసద్గుణరాజితలార! మీర లా

పరమముపేంద్రపత్ను లయి భాసిలఁగాంతురు దివ్యకీర్తులకొ

బరఁగుదు రస్మదాదులకుభావన కందనిపూజనీయలై

కర మరుదై నమీకత జగత్త్రితయంబున కొజ్జబంతి యా.

౨౦

క. నాకంటె మిన్నలై సుభ

గాకారులునై యెనంగునట్టిమహర్షుల్

చేకొందు మిమ్ము సతులుగ

లోకంబులు శుభములకొ వెలుంగఁగ మీచే.”

౨౧

చ. అని కొనియాడి ధాత తనయాత్మజుఁ డైనమరీచిమానిచం

దుని గని “ఐత్స! నీవు కళనుం గొని పత్నిగ గార్వాధర్మజీ

వనమున సంతతికొ నిలుపు భావ్యము నీ కిది నిన్ను నీమె దే

వునిగను గొల్చి కీర్తిరమఁ బొందును లోకులు సంతసింపఁగకొ.”

౨౨

గీ. అని విరించి మరీచికి నాజ్ఞచేసి

కర్దమునియింట విడిచి శీఘ్రమున నేఁగె

నారదాదుల నాత్మనందనులఁ గూడి

సకల పుణ్యాస్పదం బాత్మనదసమునకు.

౨౩

ఉ. అంతటఁ గర్దమర్షియు బ్రీయంబును గాంచి మరీచిమాని న

త్యంతకుతూహలంబున సుఖాంబుధిఁ దేల్చుచు నాదరింపఁగా

సంతటిమానిచంద్రముఁడు సంతటిజ్ఞానియు సంతయోగ్యుఁడొ

పంతయుఁ గట్ట మందకయె యబ్బెఁగదా యని పొంగిపోయెనుకొ.

౨౪

గీ. కార్యమునయందుఁ గార్యము కలిసివచ్చు
ననియు నమవయస్కులు నని యందఱకును
నొక్కసారియె యుద్వాహ మొనరఁజేయఁ
దలఁచి వెదకం దొడంగు నుత్తమవరులను. ౨౧

మ. అనసూయాగుణగౌరవంబుఁ దలపోయం జొచ్చి సాదృశ్యస
ద్గుణసంపన్నుఁడు తుల్యరూపవిభవోద్భూతప్రకాశుండు న
జ్ఞనమందారుఁడు దివ్యశక్తినిధి విజ్ఞానప్రభావాఘ్యుఁ డౌ
మునితర్నం బగునత్రిమానిఁ దలఁ చెక్ ముమ్మాఱు సంప్రీతిగన్. ౨౨

చ. అమలినకర్దమర్షి హృదయంబునఁ బుట్టినపూజ్యభావ ము
త్తమముగఁ బాటి పాటి వినుతం బగునద్వితదీక్ష సున్నయ
త్రిమునిని జేరి యాతనికీఁ దీవ్రముగా జనియింపఁజేసె ను
త్తమతరుణీ వివాహదృఢతత్పరతః క్షణమాత్రలోపలః. ౨౩

ఉ. భావన కెంతశక్తి తలఁపక విలసిల్లునొ యశార, యంచు సం
భావనచేసి యత్రిముని - పావనకర్దమయోగశక్తినం
భావన కాత్మ మెచ్చి యింక మానునె కాక వివాహ మంచుఁ గ
న్యావరకాంక్షఁ గర్దమగృహంబును జేరెను దత్త ణంబునఁ. ౨౪

మ. అహహా! మానితపఃప్రభావములు భావాతీతశక్తులైనను తుల్
విహితాత్మక్రియ లంతరాఘ్రములు గంభీరంబు లూహింపఁ; బ్ర
త్యహమున్ దోఁతు రలోకజీవనులుగా నార్వర్యు లెన్నంగ లో
క హితశ్రేష్ఠులు వారె వారిఁ బొగడంగా నొనె యెవ్వారికిన్! ౨౫

గీ. కర్దముఁడు దేవహూతి యుత్కంఠమీఱ
నత్రి కెదురేగి యర్ఘ్యపాద్యంబు లొసఁగి
యుచితసంభావభావిత నొనరఁ జేసి
ప్రీతిఁ గూర్చిరి తాము సంప్రీతు లయిరి.

గీ. శ్రద్ధ యనుకన్య కనురూపచరితుఁ డైన
వరు నరయఁగోరి కర్దముఁ డురువివేక
ముసఁ దలంచెను నంగిరోమునిని మిగుల
నిశ్చలం వై నయాత్మలో నిమిషనూత్ర. 30

చ. ఘన మగునిష్ఠ నాత్మ శితికంఠపరాయణమై చెలంగఁ బెం
పును గనునంగిరోముని యపూర్వముగాఁ గనియెన్ హృదంతరం
బున నొకయంతరాయమును బూనిననిష్ఠకు సంత దివ్యదృ
ష్టిని బరికింపఁ దోచిన దశేషభవిష్య కథావిశేషమున్. 31

మ. అతీచిత్రంబులు దై వలీలలు మహాహంకారులై మానవుల్
మతిలో నెంతురు సర్వమున్ నిజకృతుల్ గా నాకు నేఁ డిట్టిస
ద్వృత్తభంగంబులు పెండ్లి బేరములు సంప్రాప్తించెఁగా! యంచు స
మ్మతి నేతెంచెను గర్దమర్షికడ కా మాన్యాత్మఁడున్ వెంటనే. 32

గీ. కర్దముఁడు దేవహూతియుఁ గౌతుకమున
నతని కెదురేఁగి యర్ఘ్య పాద్యంబు లొనఁగి
సర్వసత్కారము లొనర్చి సంతనమున
నాత్మమందిరమున నిల్పి రతులభక్తి. 33

గీ. పూర్ణ సుగుణాభి యగుహవిర్భువును దలఁచి
తుల్యరూపగుణంబులు తోచినంత
ఘనుఁ బులస్త్యుని దలపోసెఁ గర్దముండు
క్షణము హృదిలోనఁ దలపోసి సన్మనీష. 34

ఉ. అంతఁ బులస్త్యవకానికి హృదంతరమందునఁ జెప్పరాని య
త్యంతముదంబు గల్గ దరహాసము పుట్టఁగ నాత్మలోన ని
శ్చింతఁ దలంచినన్ నిరవశేషము బోధపడెన్ సమస్తమున్
వంతలు దై వలీల లని వేమఱు లెంచి పులస్త్యుఁ డాత్మలో. 35

గీ. బయలుదేతెను గర్దమప్రభునిఁ జేర
నాతఁడుచు దేవహూతితో నర్ఘ్యపాద్య
సత్క్రియలతోడ నెదురేఁగి సంతసమున
నాదరించెను వచ్చినయంత నతని.

32

క. గతి యను నిజపుత్త్రికనం
గతి కర్దముఁ డెంచఁ బ్రీతి కడలుకొనంగఁ
మతిఁ దోఁచెఁ బులహమానియు
ప్రతులకు నదనద్వివేక వైభవ మరుదే !

33

మ. పులహుం డాత్మతపఃపరాయణుఁడునై పొల్పొందువేశక దలం
పులు పైఁబడ్డఁ గలంగ మానసము నెమ్మో మెట్టునై శ్రోధనం .
కుల మయ్యెక; దన కిట్లు విఘ్నములు చేకూరం గతంబేమి యం
చలఁతిం బోక కరంబునం గొనియె శాపాక్షేపవాగ్ధారలక. 34

ఉ. ఇంతటిలోన నాంతరపునృప్తి నిగుడ్పగఁ గర్దమర్పి శు
ద్ధాంతరసాహృదంబు గననయ్యెను వానికి బోధ యయ్యె వృ
త్తాంతము సర్వముక; మిపులఁ జిమ్మెను దవ్వల శాపవారి య
త్యంతముదంబునక బయనమయ్యెను బెండ్లికి నీశ్వరాజ్ఞ గాన్. ౪౦

గీ. కర్దముఁడు దేవహూతియుఁ గడలుగొన్న
కాతుకంబున నెదురేఁగి గౌరవమున
సర్ఘ్యపాద్యాదు లందించి యాదరించి
పులహు నిలిపిరి గృహమునఁ బొలుపుమిగుల.

౪౧

క. కమలాసన చోదితుఁడై
నమరూపవయోనుకూల సమరసభావ
ప్రమదాంతః కరణుల ను
త్తమవరులను గర్దముండు ధనురం. డేఱెన్.

౪౨

క. క్రియ యను తన కూర్చెడు క
 న్నియకును గర్దముండు కూర్చె నిరుపమనిష్ఠా
 నియమవ్రతుం డగు క్రతువును
 వయసును రూపంబు గుణము వజ్రలంగ సమమై. ౪౩

ఉ. ఖ్యాతి యనం జెలంగుతనకన్నియ కంతటఁ గర్దముండు వి
 ఖ్యాతతపః ప్రభావుండు సమంచితవిజ్ఞుండు రూపమన్మథ
 ఖ్యాతుండు ప్రీతచిత్తుం డగునార్య భృగున్ బతి కాంగ నెంచినన్
 బ్రీతి సతండు వచ్చె నురరీకృతిఁ గర్దముం డాత్మ మెచ్చంగన్. ౪౪

క. శాంతంబు రూపు దాల్చుట
 శాంతి యనం జెలంగు నాత్మజను గర్దముం డ
 త్యంతముం గూర్చెడునామెను
 స్వాంతమునం దెంచి చూచె సరివడుభర్త. ౪౫

గీ. తఱచి చూడంగఁ దోచె నథర్వుం డనెడు
 నుత్తమతపోధనుండు మహతోత్తమగుణి
 కర్దముండు వానిఁ గాంక్షించె గాఢముగను
 నాతండును బ్రీతి విచ్చేసె నందుకొఱకు. ౪౬

ఉ. కన్నియ రూపుఁ గోరు నధికంబుగఁ గోరును దండ్రీయున్ మహా
 భృన్నతనద్గుణోఘమును నున్నతనంపడఁ గోరుఁ దల్లి యి
 ట్లన్నియు నాత్మ నెంచి తనయల్లురఁ గూర్చెను గర్దమర్ని యి
 న్నిన్నియు నొక్కచోఁ గలఱుషింద్రుల నాత్మమహత్త్వ మెట్టిదో !

మ. సుదతీరత్నములందు క్రేష్ఠమయి తేజోరాశియై కామ్యముల్
 మది వర్జించి తపఃప్రభావమున సమ్మాన్యాత్మయై యొప్పుచున్
 ముడ మొప్పన్ విహరించుచున్ వెలయుపూవుంబోడి పుణ్యంబులన్
 బ్రోదుల్ సేయు నరుంధతీగమణి కేపుణ్ణుండు పాపి పించునో ? ౪౭

క. అని కర్దముఁ డత్యంతము

మనమునఁ దలపోసెఁ దుల్యమహిమాన్వితు నె

వ్వనిఁ బ్రార్థింతునొ యని నె

మృనమునఁ బొడకట్టఁడయ్యె మహితుఁ డెవండుక.

౪౯

గీ. కలఁడు కలఁడు వసిష్ఠుని కలఁ డటంచు

నెంచుచుండును గాని యేరీ ? తదీయ

దివ్యతేజంబు సైరింపఁ దివురవార

లనుచు భయమందుఁ దలపోయ నతని నితఁడు.

౫౦

చ. భువనములందుఁ బొల్పెనఁగుపుష్పల నెల్లర నుత్తమర్షుల

మివులఁ బ్రసిద్ధులై చనుమనీషుల నెంచి వసిష్ఠమహానియే

తవును బరిగ్రహింపఁ గడుధన్య నరుంధతి నంచు నెంచి యా

ప్రవిమలమానసాంబురుహుఁ బ్రార్థనచేసెను గర్దమర్షి తాన్. ౫౧

ఉ. కర్దమమహాని ప్రార్థనముఁ గాంచి వసిష్ఠుఁడు దివ్యదృష్టి సా

హార్దముతోడఁ గర్దమగృహంగణభూమికి నేఁగుదెంచినన్

గర్దమదేవహూతు లతిగౌరవ మొప్ప నమాదరించియున్

మార్దవ మొప్పఁ బల్కియును మాన్యతఁ గొల్చి రనంతభంగులన్.

క. కరుణాభువై వసిష్ఠుఁడు

పరమవిసీతిని గ్రహించి పరిచర్యల నా

దరమేదురతను గాంచెను

అరుంధతిని సుగుణభూషణాంచితరూపక.

౫౩

ఉ. కాంచినయంత నామె తనకాంత యటంచు గ్రహించి యాత్మలో

నెంచెఁ బరీక్షచేయ ధర నెంతటిరత్నమహత్త్వ మైన నొ

క్కించుక గీటుతాయిపయి గీచినయంతటఁ గాదె వ్యక్తమా

నంచు వసిష్ఠమహాని; ఇది యాఁ గద ! యుత్తమభంగి యెన్నఁగక

గీ. “ఓయి కర్దమ ! నీయింట నున్నవారె
యిసుక వంట యొనర్చెడియిగురుఁబోండ్లు?
అట్టు లైన మనోభీష్ట మగును మనకుఁ
దెలుపు” మనఁ దెల్లపోయిరి లలన లెల్ల.

గీ.గీ

గీ. తండులంబులు తెచ్చినఁ దగినరీతి
వండిపెట్టంగ వనితలు వలఁతు లగుదు
రంతియే కాని యిసుక నేయింతి వండఁ
గల దనుచు నూఱకుండిరి లలన లెల్ల.

గీ.౬

గీ. ఇతనికోరిక తీరనియెడల నేమి
సంభవించునో యని భయసంభృతుఁ డయి
కర్దముఁడు తెల్పె నీమాట కంబుకంతి
యగు నరుంధతి కామె యిట్లుయెఁ బ్రీతి.

గీ.౭

క. “ఇది యెంతటిపని? తండ్రీ !
మది సంశయ ముడిగి చెప్పుమా యా ఋషికిన్
ముద మొదవ వండిపెట్టుదు
నిదె యిమ్మని యిసుకఁ దెచ్చియిమ్మా ! నాకున్.”

గీ.౮

శా. ఈమాటల్ విని కర్దముండు మదిలో నెంతో ముదం బంది యీ
భామారత్నము చేయఁజాలు నని చెప్పంబోయె నమ్మానితో
ఏమో ? యెంతటి శక్తి యున్నదియో? మేలేకాద యట్లైనచో
నీముష్టింపచుఁ డిట్లనన్ గతము లున్నే యంచు లోకుల్ వెనకఁగి.

చ. ఎవరికిఁ దోచినట్లుగ నెల్లరుఁ బల్కికొనక వసిష్ఠుఁ డ
య్యువిద కొనంగె నాయిసుక నొప్పుగఁ గొల్చి సమంచితంబుగాఁ
దవిన తెఱంగునక నలువిధంబుల భక్ష్యము లేవ్యా చోష్యముల్
మిపు లగుపానముక జలుప లేమయుఁ గైకొని భక్తిపెంపునక. ౬౦

గీ. ఇది యపూర్వము దీనినెట్లీపడంతి

చేయఁజాలునొ చూత మచ్చెరు వటంచు

సిద్ధసాధ్యులు దేవతల్ శ్రేణి గట్టి

యంబరంబున నిల్చిరి సంబరమున.

౬౧

ఉ. ఈచెవి నాచెవిం బడి యనేకజనంబులు మానిశేఖరుల్

చూచి తరింత మంచుఁ గడుఁ జోద్యమటంచును జేరవచ్చి సం

కోచము లేక యమ్ముని నకుంతితేజుని జ్ఞానమూర్తి భా

షాచతురాననుక్ గని పృశంస యొనర్చిరి భక్తియుక్తులై. ౬౨

మ. తరుణీరత్న మకుంధతీవనిత చేతఃప్రీతిగా మానిశే

ఖరుఁ డై నట్టి వసిష్ఠఁ డిచ్చునినుకన్ గైకొంచుఁ బాత్రంబులన్

నరిగా నాల్గిటఁ బోసి భక్త్యమును జోవ్వం బంతటన్ లేహ్యముల్

వరపాసీయములన్ బొనర్చె క్షణకాలంబందు నేర్పొప్పగన్. ౬౩

ఉ. ఆయమచేతిచల్చ యది యట్టిదయేమొ క్షణంబులోన నా

ప్రాయపుభక్త్యచోవ్యములు నయ్యెను లేహ్యము లయ్యె నంతఁ బా

సీయము లయ్యె నయ్యెనుక; నిశ్చయ మిట్టి పవిత్రహస్తముల్

చేయఁగ లేనిదెద్ది యని చిత్తరులై కరులైరి చూపఱుల్. ౬౪

చ. ధణధణ దేవదుందుభులు తద్దయు మ్రోసె, సురాభిఘంటికల్

గణగణ మ్రోగె, దూర్యయుగళంబుల నాదము లొప్పె, నప్పరో

గణముల యాటపాటులును గమ్మని నృత్యములున్ జెలంగె, నా

క్షణమునఁ బుష్పవర్షమును గాఢముగాఁ గురిసెన్ బొరింబొరిన్. ౬౫

మ. దిశ లెల్లన్ శమితంబులయ్యెఁ దమయుత్సేకంబులన్ వీడి న

ద్యశమున్ గాంచఁగ శాంతమున్ గనియెనంద్రంబుల్, సుహృత్పాళికన్

వశమయ్యెన్ సకలేంద్రియంబులును సంపాప్తించె లోకాభికిన్

బ్రహ్మమానూనసుఖం బరుంధతి యొనర్చన్ వంట చిత్రంబుగన్. ౬౬

మ. జయనాదంబుల దేవకామినులు పుష్పవ్రాతముం జల్లగా
భయభక్తిప్రతిపత్తులక బుషినమీపపాతముం జేరి “ఓ
ప్రియమానీశ్వర ! సిద్ధమయ్యెను మనోభీష్టంబు తీరంగ వం
ట యిదేర”మృని చేరఁజేరెను వసిష్ఠబ్రహ్మ నక్కాంత తా. ౬౭

శా. “సంతోషించితి నేల భోజనము ? నీసాంగత్యమే కోటివేల
కాంతా ! నే నిదె వత్తునిప్పుడె లనద్దంగా జలాపూర్ణ మ
త్యంతప్రీతిద మీకమండలువుఁ జేతం బూని నారాకప
ర్యంతం బిద్ది గ్రహించి యుండు”మని తా నందించె నవ్వానియున్.

క. అందించిన నాకాంతయు

నందించి మహాప్రసాదనయనంగతిఁ దా

నందికొనె నాకమండలు

వందక సందేహ మించుకై నను భక్తి.

౬౯

మ. జలపూర్ణంబగునాకమండలువు హస్తం బందునం బట్టి యీ
లలనారత్నము నిల్చె నమ్మునియు నంలక్షించి యక్కన్నె న
మ్ములవేగంబున నేగె నెచ్చటికొ యేమో యెందుకై యేగెనో
తెలియకరా దటఁ బ్రొద్దు క్రుంకినను నేతేడయ్యె నేపాటికి. ౭౦

క. దినములు కడచనెఁ బక్ష

మ్మును నిండెను నెలలుకూడఁ బోయెను గానీ

మునిముచ్చు రాకపోయెను

పనితామణి యేకదీక్షవదలక నిలిచె.

౭౧

ఉ. తిండియుఁ దిప్పలుక గనక దీర్ఘదినంబులు వానరంబు ల

ట్లుండి చలింపదయ్యె “నిటు లొప్పుదు దాని నటుండ నిచ్చి యో
యండజయాన ! తిండి తిని యావయిఁ జేయుము నిత్యకృత్యముల్
దండితనంబు వీడి యనఁ దా బదు లాడదు కంటఁ జూడకు. ౭౨

శా. రాడయ్యో మునిరాజు జాడ కనగా రాదయ్యో దన్వంగి యి
 స్ట్రేడుల్ పూడులు నేగుదెంచినను గానీ దీక్ష యేమాత్రము
 వీడంజాలక యుగ్రినిష్ఠ నిలువక వెన్వెంటనే లోకముల్
 పేడత్రై నిజధర్మముల్ తొలగఁగాఁ బెంపేది రార్యక్షులు. 23

మ. కలగెం దోయధు లెల్ల జక్కనినదుల్ గాంభీర్యముల్ వీడి కాఁ
 కలఁ జేలం దొడఁగెక జగం బులిసె శోకం బందె భూదేవియుక
 వెలవెల్వోయె దివాకరుండు ఋషిసద్బృందంబు లెల్లన్ మన
 శ్చలనం బందెను తాఱుమాఱుయె సమస్తం బింక వేయేటికిన్. 24

ఉ. కర్దమమానిచందుఁ డధికంబగుప్రేముడిఁ జేరవచ్చి “నీ
 దుర్దమ నిష్ఠచే జగ మధోగతి పొందఁగ నున్న దమ్మ ! యీ
 దుర్దశ మాన్వఁగాఁ బరమదుస్సహ మీతప మింత మాను నిక
 గర్దమమానిపుత్రి వని గాసిలి తిట్టుదు రట్లు కానిచో”. 25

మ. అని యెంతెంతని వేడుకొన్నఁ జెవియం దావంతయుక జేర్ప దే
 మని మాతాడదు లోక మెట్లయిన నేమా నాకు నానిష్ఠ నా
 కును జాలుక బలుమాట లేల యిక నొక్కో నాఁగ నాచివ్యదీ
 క్షను మానంబె సమస్తమున్ దెలుపునాఁగా నుండె నక్కాంతయుక.

గీ. తండ్రి ప్రార్థించి విఫలుడై తలఁచె లోన
 నిట్టి దుర్దమవ్రత నిజం బెంచి చూడ
 నాకు గారవహేతువే నాక కాదు
 నకలలోక సంరక్షిణి సత్య మంచు. 22

గీ. తండ్రి ప్రార్థించి విఫలుడై తప్పుకొనినఁ
 దల్లి ప్రార్థించె మిక్కిలిఁ దా నరుంధ
 తీరమణి పక్షపాతంబు తేటపఱువ
 దయ్యో దలిదండులందు భేదంబుఁ జూపి. 23

గీ. ఋషివతంసులు నొకరొక్కరే క్రమమునఁ

“దల్లి! యుడుగుము నీదీక్ష దయదలిర్ప

లోకముల నేలు” మన్న నాభీకనయన

యతనితోడిద లోక మం చాత్మక దలఁచు.

2౯

మ. తలఁపక గొందఱు దీక్షయే యెఱుంగ లేధ ర్థంబునుం జూడ రా

ర్థులు వారల్ కడు హీను లెన్నఁగను మందుల్, కొంప టీదీక్షయం

దలఁతిశ్రద్ధను జూపి బాధ యగుచో నావంకకే చూడ, ర

త్యలఘుల్ సువృత ముత్తముల్ విడువ రేయాతంక మేతెంచినన్. ౧౦

ఉ. ఈగతి నాయరుంధతి యహీనమహావ్రత దీక్షచేత న

ద్యోగ మహాగ్ని వెల్వడి మహాన్నతభంగి సమస్తలోకముల్

క్రాగఁగఁ జేయుచుండ సురకామిను లుత్తలమంద నింద్రుఁ డా

వేగముతోడ నేగి కడు వేఁడె విరించిని రక్ష సేయఁగన్. ౧౧

మ. చతురామ్నాయము లొక్కపెట్టునను ఘోషల్ పెట్టె బద్ధాననుం

డతులప్రోక్షిమఁ గోలుపోయినటు లాహా ! యంచుఁ జింతించుచున్

మతి దిట్టంబొసరించుకొంచు నిజహంసారూఢుడై కర్దమ

వ్రతికూతున్ వెదకందొడంగె మది సంభావించి యేతత్కృతిన్. ౧౨

గీ. నలువ విచ్చేసి నూయరుంధతిని గాంచి

“బిడ్డ ! యుడుగుము. నీమనోభీష్ట మేమి ?

జగము లల్లాడిపోయె నీనరణి తగునె ?

మాను వ్రత” మని మఱి బతిమాలుకొనియె.

౧౩

గీ. నలువయంతటివాని నై నను గనంగ

నిష్టపడదాయె మాటాడ నెంచదాయె

నాయరుంధతి నిలుచుండి నల్లె నిలిచి

పట్టినకమండలువు నల్లె పట్టియుండె.

౧౪

ఉ. ఈమె గదల్చు నింక వెఱ వేమియు లే దని బ్రహ్మ యాదిగా
నా మహితరి చంద్రులును నద్భుతకంఠనినాద మేర్పడక
“ఓమహాసీయతాపన ! ఋషీశ ! వసిష్ఠమహర్షి ! శ్రీఘ్రమే
యీమహిమాస్పదక గనంగ నిచ్చటికే పఱతేవె సత్కృపక.

ఉ. నీకృప లేనిచో బ్రదుక నేరము దేవ ! క్షణంబుకూడ నీ
యీకృపగల్గుచోఁ దృణమ యేనియు మేరుసమాసమే యగుక
మాకయి లోకసంకటము మానుపుకోసము వేగ వచ్చి నీ
వీకమలాయతాక్షిప్రత మింతకుఁ బూర్ణసమాప్తి చేయవే ! ౮౬

గీ. లోకసంరక్షణార్థ మై నీకు జన్మ;
మరయ మముబోంట్ల రక్షించు టగు వ్రతంబు;
కుంభసంభవ ! విచ్చేసి కొమరుమిగులఁ
బెండ్లికొడుకవు కాంగదే ప్రియ మెనంగ”. ౮౭

క. అని వేడుకొనుచు నుండఁగ
మునిమూర్ధస్యఁడు వసిష్ఠ మునిచంద్రుఁడు న
వ్వినువీధినుండి దిగియెను
ఘన తేజము దిక్కలందుఁ గ్రమ్ముకొనంగక. ౮౮

ఉ. వచ్చి నమస్కరించిన తపస్వులకెల్లఁ బ్రతిప్రణామముల్
మెచ్చి యొనర్చి పద్మభవు మేదురభక్తి నుతించి వెంటనే
యచ్చవలాక్షిఁ గర్దముని యాత్మజఁ జేరి “లతాంగి ! యీగదే
వచ్చితి నాకమండలువు భద్రము చేసితి విచ్చ మెచ్చితిక”. ౮౯

క. అను నవ్వసిష్ఠువలుకులు
విని కన్నులు విచ్చి చూచి వినమితశిరయై
తనచేతికమండలువును
మునిచేతం బెట్టి కదలి మొక్కె సతనికక. ౯౦

మ. సుమవర్షంబులు దేవతల్ కురియ యక్షుల్ కిన్నరుల్ నృత్యమున్
సమదస్సూర్తి నొనర్పఁగా మఱియు గంధర్వుల్ జయధ్వానముల్
ప్రమదం బారఁగఁ జేసి గీతవితతిం బాడంగ దివ్యంబు ది
వ్య మటంచుక జనముల్ సుతింప శుభముల్ ప్రాప్తింఁచెలోకాళికే.

గీ. “పడఁతి! లె మ్మింక శుభములు పడయఁగలవు
సిద్ధ మిది త్వస్మనోభీష్టసిద్ధి యగుట”
యని వసిష్ఠఁ డరుంధతిహస్తయుగళిఁ
బట్టుకొని లేవనెత్తెను బ్రణయ మొప్ప.

౯౨

క. అహహా! మహర్షి పాణి
గ్రహణం బొనరించినంతఁ గన్నియ కపుడే
స్పృహ వచ్చి సిగ్గు గదిరినఁ
దహతహపడి లోని కరిగెఁ దరుణులు నవ్వక.

౯౩

గీ. “తడయఁ జూడకు మింకఁ గర్దమమునీంద్ర !
శీఘ్రముననే వివాహసంసిద్ధిఁ గూర్పు”
మంచు నానతియిచ్చె నాయంచరాతు
అవ్వసిఘ్నఁడు వినఁ జిఱునవ్వుతోడ.

౯౪

మ. సుముహూర్తం బది నిశ్చయించుకొని యచ్చోనర్వసంభారముల్
సమకూర్చెక ఋషికర్దముండు పరమాశ్చర్యంబుగక మున్నె యా
త్మమహాత్మ్యప్రతిపాదకుల్ పరమసంభావ్యాత్ము లైనట్టి మా
నిమహాశ్రేష్ఠులుఁ జేయఁజాలనివి యున్నే యెట్టికృత్యంబులుక.

గీ. పెండ్లిపెద్దలు చనుదెంచి విడిసి యుండి
రతనిగృహమందు జామాతలందఱు తని
నుతితతులఁ దన్నువా రైరి నతు లొనర్చి
యతఁడు గావింపఁ బెండ్లిండు నబ్బురంబె !

౯౫

మ. తనతొమ్మండ్రుకొమార్తె లిట్లు పరమాత్మజ్ఞానవిజ్ఞానులక
ఘనమాసింద్రుల రూపమన్నఘన నిష్కామ్యాత్మ్యులక దేవదే
వనికాయస్తవనీయులక ద్రిభువనప్రఖ్యాతులక బ్రహ్మజ్ఞ
వనులక భర్తలుగా గడించి రని యాబ్రహ్మర్షి యుప్పొంగుచున్.

ఉ. మునికులసంప్రదాయమున మున్నటు లొప్పినశాస్త్రపద్ధతిక
గని మనమందుఁ గర్దముఁడు కాంచి సదాచరణంబు పీనిమే
ళనమునఁ జేయఁబూనెను జెలంగి వివాహమహోత్సవంబులక
వినుతవిధాన మొప్పఁగఁ బవిత్రగతిక సుమనోనుకూలతక. ౯౮

గీ. బ్రహ్మమునుముందు సతనియాధ్వర్యవమున
సర్వదేవతాఋషిగణసన్నిధాన
మందు దివ్యవైభవముతో నలరెఁ గర్ద
మాత్మజులపెండ్లి లోకంబు లలరఁ బ్రీతి. ౯౯

చ. మునివరసామగానరవముం బురుడించుచుఁ గోకిలాంగనా
జనకలగానమాధురులు వడ్డములన్ బెనుపొందుచుండఁగా
ననవరతంబు నధ్యయనమందునఁ బాల్గొనుకీరరాజముల్
గొనకొని కల్పఁగాఁ దొడఁగెఁగూర్చిత్రుతిక మునివేదఘోషతోక.

ఉ. పృథ్విము సల్పునచ్చరలు నెమ్మికులం బొనరించునాట్యసం
పత్తిఁ దదీయనూతనవిపర్యయముల్ కనినన్ మనంబులక
హత్తుకొనంగ మైమఱచి యాటలు మాని నిజాత్మశాస్త్ర మా
పృత్తియొనర్చుకోఁ దొడఁగ నెల్లరు నవ్విరి సిగ్గుచేటుగక. ౧౦౦

౪. అరవిది నూత్నశోభల సయాచితభంగి దిశాముఖంబులక
బరఁగఁగఁజేయు పద్మములఁ బావనభంగిఁ గరేణుయాధముల్
సరసముగా గ్రహించి సుమనంగతిచే గజమాల లెన్నో చే
కురిచి నవీనదంపతులకుక గయిసేయుచు భక్తియుక్తులక. ౧౦౧

ఉ. మందలు మందలై తమ కమందసుఖం బిది యంచుఁ జెప్పఁగా
డెందములందు నెంచియొ కడిందిపొదుంగులతోడ దివ్యగో
బృందము లావ్రదేశమునకే పట తెంచి పయస్సులన్ మహా
నందముతోడుతన్ గురిసి నందినులే యనఁ బొల్చు నిమ్ములన్.

గీ. పండి యుండినపండు లీపెండిలికయి
నిల్చియున్నవో నాఁగ నా నిమిషమందె
రాలిపడిపోయి యామునిరాజిభుక్తి
కొఱకుఁ జూపును వారి కకుంతభక్తి.

౧౦౪

గీ. పిల్లతెమ్మెరలనె పంపి మెల్లమెల్ల
వారినునుమేనులకు సఖప్రమద మీయ
వాయుదేవుఁడు చూపు హృద్యక్తియుక్తి
తననదాగతిత్వమ్ము సార్థకము గాఁగ.

౧౦౫

మ. తనకుఁ రక్షకులై జగంబుల నితాంతప్రేమ వాటించుచున్
మనువారేకద ! వీర లంచుఁ దనకున్ మర్యాదగా వారికిన్
దనభక్తిన్ బ్రకటింపఁగా శమితతీక్ష్ణత్వంబునన్ మందమై
యినుఁ డొప్పున్ సమశీతలుం డయి గుణాకృష్టాత్ము లిట్లుండరే ?

గీ. స్వచ్ఛమై శారదాభ్రంబుచంద మగుచు
నొప్పె వినువీధి నీలిమ నొప్పుమిగిలి
సరసహృదయంబులను బోలి సరుసులందు
సీరములు గాంచె స్వచ్ఛతన్ నిశ్చలతను.

౧౦౬

ఉ. ఈగతిఁ బంచభూతములు హృష్టములై మఱి హృష్టి నిచ్చి తే
జోగరిమన్ జెలంగఁ బరిశుద్ధమనస్కులు సంతసింపఁగా
నాగమవేదులై చెలఁగునార్యఋషీశులఁ జెట్టవట్టి శో
భాగురుతన్ జెలంగిరి శుభప్రదకర్తను పుత్రికామణుల్.

౧౦౭

గీ. సృష్టికర్తయు వారి నాశీర్వదించి
యాత్మధామంబునకు నేగె నంచమీఁద
తక్కుదేవత లాశీర్వితానములను
గురిసి వారలపైఁ జేరుకొనిరి దివిని. ౧౦౯

ప. ఆ పిమ్మట యథానిధివివాహసంస్కారానంతరము
దేవహూతీకర్తములు తమతోమ్మండ్రుముద్దు
గుమ్మ లగుకూతుండ్రను దొమ్మండ్రుగు
రల్లుండ్రకు నొప్పగింతలు పెట్టి కన్నులనీరు గ్రమ్ముకొన ౧౧౦

ఆ. “ముద్దుబిడ్డలార ! ముదముతోడుత నేగి
పతులవెంట వారె గతులు కాఁగ
మమ్ము మఱవకుండ మహితయశస్సము
పార్జనమ్మఁ గాంచి వఱలుఁ డమ్మ !” ౧౧౧

చ. అని తమకన్యలక బతుల కర్పణచేసి సగౌరవంబుగా
ననువమవస్తునంతతు లనంతము వారల కిచ్చి నిత్యనూ
తనములు కట్టఁబుట్టములు ధన్యత వారి కొసంగి మేలిభూ
షణము లొసంగి పంపిరి ప్రశాంతమనస్కత వారి నెల్లరిక. ౧౧౨

గీ. తుద కరుంధతీదేవిని ముదము మీఱ
నవ్వసింఘునితోఁ బంపునవనరమునఁ
గనులవెంబడి నశ్రువాహినులు పాతె
దేవహూతికిఁ గర్దమధీమణికిని. ౧౧౩

గీ. ఇది యగునరుంధతీవసంతిష్ఠకావ్య
రాజమున ద్వితీయాశ్వాసరాజు; మీశ !
గురువరా ! త్వత్ప్రసాదమృతభరితమామ
కీనవాఙ్మయ మిదియు సంకితము నీకు. ౧౧౪

అరుంధతీ వసిష్ఠము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీగురు సాంబసదాశివ !

శ్రీగురు పరమాత్మ ! జ్ఞానసిద్ధిప్రద ! వి

ద్యాగురుచూడామణి ! న

ద్యోగీంద్ర ! మహానుభావ ! యోగనిరూఢా !

౧

గీ. అది వసిష్ఠమహర్షి దివ్యాశ్రమంబు

భూతలస్వర్గ మన్న నా పాలుపులేమి

స్వర్గమందు సలంకార శాస్త్రువిదులు

ఉపమ కుపమానలోపమే యొదవునంద్రు.

౨

చ. అది సుమనోహరంబగు మహావనరాజ మటన్ సమస్తసం

పదలు విరాజిల్లు సహజభంగి ననారతమున్ బ్రసూనముల్

మృదుల లతాభులన్ దమకు నెప్పుడు వాడుటయున్ సుగంధముల్

పదలుట నేలపైఁ బడెడిపాటును లేక చెలంగు స్వచ్ఛతన్.

౩

మ. మునికాంతాతిలకంబు లాత్మపతు లాముష్యాయణుల్ చేయు దే

వనికాయార్చనకున్ శుచిస్మితముఖివ్యక్తాత్మతౌచున్ లతాం

త నికృంతం బానరింప వచ్చునెడ ధన్యత్వమ్ము భావించి ప్రీ

తిని బూసెజ్జల రాలు నాసుమతతుల్ దివ్యంబు లేతత్కృతుల్.

౪

గీ. స్వచ్ఛతయు లేక నిస్సార్థపరత లేక

కాంతి దాంతియు లేక కర్కశత మెలఁగు

నరులకంటెను బూజ్యముల్ విరులు తలఁపఁ

గాననే వానిఁ దలఁదాల్చుగంట నతులు.

౫

ఉ. అందు వసంతకాలమె నిరంతరమున్ సుమనోనుకూలమా;

విందులు గూర్చు వీనులకు విశ్రాంతిఁ గోకిలబృందముల్ ; మహా

నంద మొనంగునృత్యముల నమ్ములు ; కీరసమూహ మెల్ల దై

నందినమున్ బఠించు శ్రుతి సమ్రత చూపుచు మానిజాతికిన్.

౬

గీ. జాతివైరంబు లెఱుంగ వచ్చటి మృగములు;
మాంసభోజన మొల్లవు ; మాంసకాని
మర్మమును గాని యెఱుంగవు ; మానితతికి
సేవచేయు మహోన్నతస్థితి వహించి.

2

గీ. సగరకల్పవర్షతా సరులకంటె
నడవిలో నున్నమృగములే యధికము లని
సగరముల వీడి పూతవనమ్ము లందె
యాశ్రమంబుల నివసించి రార్యఋషులు.

౫

మ. ప్రియ మానిట్టి నిజాశ్రమంబును మహాప్రీతాత్ముఁ డౌచుక వసి
వ్యయమిశ్రేష్ఠుఁడు దివ్యదీధుతులతో సౌభాగ్యభాగ్యాన్విత
ప్రియకాంతా తిలకంబుతోడఁ జని చేరెక దేవతల్ పుష్పసం
చయవర్షం బొనరింపఁగాఁ బ్రకృతితేజస్వంతమై యొప్పఁగక.

చ. చిలుక కొలంపుము త్రవల్కుచేందొవఱేకుల దండ లీయఁ గో
యిలపువుఁబోండ్లు కెంజగురు లెల్ల సరంబు లొనర్చి భక్తినిం
పులు గులుకంగ సీయ మఱి ముద్దుగఁ బొటలు పాడ వారికిఁ లకో
రులు మఱి నమ్మిముత్యదులుక సమకూర్చె గృహప్రవేశముక.

గీ. ఇటు లరుంధతీకాంతతో ఋషివరుండు
స్వీయ దివ్యాశ్రమంబును జేరి గార్హ
ధర్మపరిపాలనా వ్రతతత్పరుఁడయి
యుండె నాదర్శ భూతుఁడై యొరులకెల్ల.

౧౧

గీ. పంచ భూతంబులుక భయభ్రాంతము లయి
వారిసేవాపరత్వంబె కోరుకొనియె ;
దివ్యసంసార జీవితదీక్షఁ బూను
ధీరవరులకు నెల్ల స్వాధీనమె కద !

౧౨

మ. తనకక నిచ్చలు నేవచేయుతెఱఁగున్, ధన్యాత్ము లౌవృద్ధు ల
రచ్చనముల్ పొందెడి తీరులుక, మఱియు శిష్యవ్రాతముక సాకు నే
ర్పును, గోమాతృపదారవిందభజనంబుక భూతసంప్రీతియుక
ముని మూర్ధన్యుఁ డరుంధతీరమణికిఁ బోధించి సంతృప్తుఁడై. ౧౩

గీ. “తరుణి! సంసారదీర్ఘ యాత్రాపరులకు
సరయ సులభంబు తానుపాయములు గలవు
శమదమాన్విత ధర్మమార్గమును బట్టి
పొందవచ్చు యాత్రాసంద మిందువదన! ౧౪

గీ. పెంపునఁ దరించి యెరులఁ దరింపఁజేయ
సారవంతంబు నిజము సంసార మగును ;
ఆత్మ కుక్షింభరత్న కామావిల మగు
సీచసంసారమే సర్వనింద్య మగును. ౧౫

క. అసిధారావృత మగునో
బినరుహపత్తాక్షి ! పరమభీకరపాపా
లన మగు సంస్మృతిఁ గడచుట
విసమును నమృతంబు నిందు వెలయు లతాంగీ ! ౧౬

సీ. ధర్మమార్గంబునఁ దవలి సత్కర్మంబు
లీశ్వరార్పణబుద్ధి నెవఁడు చేయు
తుచ్చోపభోగసంతుష్టిఁ గాంక్షింపక
యింద్రియనిగ్రహ మెవ్వఁడంచు
నియమవృతంబుల నిరుపమానంబుగా
నడపించుచుండు నెవ్వఁడు సతంబు
అతిధిదేవులనేవ యభ్యాగతనవర్యఁ
బరమవ్రతంబుగా జరపు నెవఁడు

గీ. వెలయు నాత్మావలోకన వృత్తి నెవఁడు
తనువు మనువును దైవతత్పరత నుంచి
యట్టివానికి సంసార మమృత మగును
కానివానికి విష మగుఁ గంబుకంటి !

౧౭

గీ. రెండు విధముల నానంద ముండు సతివ !
ఇంద్రియానంద మొకటి నికృష్టమిదియె
ఇంద్రియాతీతమైన దోయిగురుబోడి !
రెండవది దివ్యమిదియె పూర్ణేందువదన !

౧౮

ఉ. కామవికారముం దగులుకాపురుషుండు వివేకహీనుడై
క్షేమముఁ గాంచలేడు దరిసింపఁగలేడు యథార్థతత్త్వమున్
నీమము నిష్ఠయున్ నిలువ నేర్చినవాడై జయించుఁ గామమున్
గామవిక్షేతయే తలఁపఁగా నగు జ్ఞానవిశిష్టఁ డోచలీ !

౧౯

సీ. సకలవైదికకర్మ నికరంబు దీక్షతో
నొనరింపఁగా వలె నువిద ! నరుఁడు
కర్మసంత్యాగి కాఁగారాదు నరుఁ డెట్టఁ
గర్మఫలత్యాగి కావలయును
శ్రద్ధయు భక్తి యాచారంబు నిత్యసం
తోషంబు నరులకుఁ దోడునీడ
ఆత్మావలోకన మహరహతపమును
బ్రహ్మనిష్ఠునిఁ జేయుఁ బడఁతి ! నరుని

గీ. బ్రహ్మ నిష్ఠాగరిష్ఠ సౌభాగ్య మతివ !
అవని దుర్లభ మెంతవాడైనఁగాని
బహుళగత జన్మసుకృత సత్ఫలము కతన
లభ్యమగుఁ గోటి కొకని కొలలన ! యదియు..

గీ. బ్రహ్మనిష్ఠులు గాంత్రు శాశ్వతయశస్సు
అప్యయానందపదము వారధివసించి
జన్మ మృత్యుప్రవాహంబు జాడఁగనరు
అతివ ! యితరులు చెదపువ్వు లట్టివారు. ౨౧

శా. పూతబ్రహ్మకలంబునం బాడమి సంభూతాత్మ విజ్ఞాన వి
ఖ్యాతిం గాంచి జగజ్జవావళికి నత్యంతంబు నాదర్శమా
రీతిఁ వర్తిలకున్న లోకము చెఱు రిక్తప్రయత్నంబగున్
నాతీ ! బ్రహ్మకు సృష్టకార్యమిటు కాన్ జేయు మేతత్కృతున్.

గీ. తమణి ! నినుఁ జెట్టవట్టి యా దర్శగార్హ
ధర్మనిర్వహణంబునఁ దనర నడుగు
పెట్టినాఁడను సద్గుణప్రేరిత వయి
నడపు భారంబు నీయది నలిననయన ! ౨౩

చ. ఇతఁ జోకశిష్యరత్నము మహీస్థలి నొంటిపదంబుపై ని ని
ల్చి తపము వేయియేండ్ల నరఁజేసెను సాధ్వీ ! యితండు భస్మసా
త్కృతు నొనరించి మస్మధుని నీశ్వరుఁబోలి మహాగ్రనిష్ఠ ను
వ్రతీయయి వెల్లు నిట్టిగతివారలు మత్ప్రియశిష్యులొ సఖి ! ౨౪

మ. నియతాహారులు నిర్జితేంద్రియులు నిర్లిద్రప్రమోదాన్వితుల్
ప్రియకాంతామణి ! శిష్యరత్నములు నిర్లిప్తుల్ భవత్యేవకుల్
ప్రియపుత్రాగ్రణు లట్లు వారికి లనప్రీతిఁ నుమృష్టాన్న స
క్రియఁ దుష్టింబొనరించుచుండుము జగద్విఖ్యాతి నొప్పారుచున్.”

మ. అని బోధింప నరుంధతీరమణి బ్రహ్మానంద మొప్పార భ
ర్తను సాష్టాంగ నమస్కృతిఁ దనిపి శ్రద్ధాభక్తి సంయుక్తయై
వినుతించె “బతిదేవ ! నీ దయన భూవిక్షేపముం బట్టి నీ
కనునన్ను భవదాజ్ఞల నెరపుదున్ గాపాడ నీ వెవ్వడున్. ౨౫

మ. జగదభ్యర్చిత తావకీపదసంస్పర్శౌ దదారాధనౌ
 బాగడొందంగల దేవదేవ ! కరుణాపూర్ణుండవై త్వత్కృపాఽ
 పగ నాపైఁ బ్రవహింపనిమ్ము మఱి యాపై నేమియుం గోర నిక
 సగుణాకార పరాత్పర ప్రభునిఁగా నమ్యగ్గతిం గొల్చెదన్. . . ౨౭

ఉ. నాదగు పూర్వపుణ్యమున నాదగు దివ్యతపః ఫలంబునన్
 నీదగు పాదపద్మతతి సిన్దులభ క్తిని వ్రాలఁగంటి భా
 గ్యోదయ మిద్దినాకుఁ గరుణోదధి ! నీ కడఁగంటి చూష్కియా
 హ్లాదపరంపరావహము నవ్యయసౌఖ్య నిధానమున్ ప్రభూ ! ౨౮

గీ. కొలుచుకొందును నీపాద జలరుహములు
 తలఁచుకొందును నీ నామతారకంబు
 నడచుకొందును నీదగు నడుగుజాడ
 విలుచుకొందును నీదు నిశ్చలమనంబు. ౨౯

చ. ఎఱుఁగుదు నీమహత్త్వము ఋషీశ్వర ! తావకపాదపద్మముల్
 మఱిగి చరింపఁగందు బరమంబగు కీర్తిని జూఱగొందు యా
 పఱ సకలాఘముల్ పరమహంస ! నిరుంగవళూషి హంసిన్
 నెఱుఁపుదు జీవితాబ్జిని ననింద్యవిహార మనంతకాలమున్. ౩౦

గీ. పరమపావన సద్రభవృషభ విహార !
 భవము భవమున నేను దపం బొనర్చి
 కాంచఁగంటిని భవదీయ కరుణ నిట్లు
 శాశ్వతం బగు నీ కటాక్షంబు దేవ ! ౩౧

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రయున్ గురుఁడు దై వము సర్వమునీవె యంచు నా
 మొట్టమునం దలంచుచు మహోత్తమభంగి నొనర్చుచుండు సం
 ఫిల్ల మనః క్రియైశ్వర్యము వినిర్మలవాక్యముదంచితంబుగా
 పల్లభ ! నీవసర్వలు భవత్ప్రియవత్నిగ శాశ్వతంబుగన్. ౩౨

చ. తలఁవఁగ మూఁడులోకముల దంపతులందు సరుంధతీవసి
 ఘటె కడు మేలుబంతు లని సూరిజగంబుల శాశ్వతంబుగా
 నెలకొనుఁగాక దివ్యము ననింద్యమునైన యశోలతాంగి త
 ద్విలసిత తాపకీననుపవిత్ర మనోబ్జము జృంభితంబుగఁ. 33

గీ. లలనలకు జీవితేశ్వరలాలనంబె
 పరమపదముగదా ! దేవ ! పావన త్వ
 దీయకరుణా కటాక్ష సందీప్తి సోఁకఁ
 దేలియాడుదు నానంద దివ్యవాధి. 34

గీ. పతి కటాక్షింప నేపాటియతివయైనఁ
 గాంచు ననవృశశక్తులు; కాంతుఁ డహహ !
 పరమ యోగీశ్వరేశ్వర ప్రభుఁడయైన
 నతని యాలిమహాభాగ్య మలఁతియె ? ప్రభు !” 35

చ. అని పలుకఁ వసిష్ఠుఁడు మహర్షి విభుం డెద సంతసించి యా
 మెను బ్రియవాక్యసంపదల మిక్కిలి లాలనచేసి యాపయిన్
 వినుత గతిఁ దొడంగె నతిభీకరమైనతపం బొసర్ప భో
 జనమును నీరు నిద్రయును సర్వము వీడి మహావ్రతస్థుఁడై . 36

మ. సహధర్మవ్రత చర్యకుఁ దొడంగె నాసాధ్వీమహారత్నముఁ
 మహనీయం బగురీతి భర్తృ పదపద్మస్ఫార సంసక్తి దు
 స్సహ దీక్షం గొని చాంతిఁబూనియుఁ దప స్తప్తాంగియై యామె ప్ర
 త్యహముఁ భర్తృతపోనవద్యతకుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణంబనఁ. 37

మ. నవలావణ్య విలాసహాసములు చెన్నారంగ నొప్పారి సం
 స్తవనీయం బగు యకావనంబున మహాసౌందర్య సంశోభితా
 ధవులం గూడి రహః క్రియాకలన మోదప్రాప్తి సున్నతతా
 ట పరింతు ర్గుతు లింతెకాని యిటులుంటల్ లోకసామాన్యమే ?

సీ. నిత్యోపవాస వినిర్మల దీక్షలే

షడ్రసోపేత భోజనము గాఁగ

బహిరింద్రియవ్యాప్తి పరిహృతానందంబె

భోగానుభవ సుఖస్ఫూర్తిగాఁగ

శీతవాతాతప శ్రేణి నుదాసీన

భావమే విజయభావంబు గాఁగ

నిశ్చించల ధ్యాన నిహిత చిత్తమె సక

లేప్సితార్థ మహాభిహితముగాఁగ

గీ. దివ్యదంపతు లగువారి దీక్షవలన

దశదిశలు దివ్య తేజః ప్రదములుగాఁగ

తొలుత హిమగిరి తనయతోఁ దుహినభాత్రి

శివుఁడు పోల్చినరీతి వసిష్ఠుఁ డొప్పె.

3౯

గీ. పలుకఁ డేమియుఁ; జేతఁ జూపఁడు వలసిన

వస్తువులఁ; గనునన్నలఁ బటవఁ; డైన

నెటులు గ్రహించెడిదొకాని యెల్లయవియుఁ

దఱికిఁ గూర్చెడు నా యరుంధతి క్షణమున.

౪౦

చ. నిలిచినకాలనే నిలిచి నిస్తులమైన తపంబు పెంపునక

నలలిత బాలభానుగతిఁ జక్కని కాంతులు గ్రక్కునొక్కటక

బులకితదేహుండై పరమపూరుషు భక్తిని రక్తివేదభా

వల నుతియించు నొక్కటఁ బ్రశాంతి వసిష్ఠమహర్షి నిచ్చులుక.

గీ. జలద గంభీరనినదంబు నవదరించి

యతఁ డొనర్చెడు వేదసంస్తుతులు వినఁగ

దిశ లదరు రోదసియు నిండు దివియు భువియు

దద్దటిల్లఁగ బ్రహ్మనాదము జనించు.

౪౧

శా. ఆనందంబున నాతఁ డట్లొనరఁ జేయఁ బ్రహ్మనాదంబు ది
వ్యానందంబున నాశ్రమస్థుల నమస్తాశావకాశంబు పెం
పూనుకొ దివ్యశమ ప్రశోభితమునై యొక్కుమ్మడికొ జీవనం
తానంబుల్ లయగల్గు నాదమున కానందమ్ముతోఁ జక్కఁగకొ.

క. ఆనాదము మేదురమై

కానన మొనరించు బ్రహ్మకాననముగ ది
వ్యానందులు వారే బ్ర
హ్మనందులు వారె యనఁగ సఖిలమునందుకొ.

౪౪

సీ. అమృతంబుఁ ద్రావ లే దనశనవ్రతమున

క్షుత్పిపానలఁ ద్రోలఁ జూచె నెట్లు ?

కాయకల్పము లేదు కమనీయ విగ్రహ

దివ్యదీధితిని జెందినది యెట్లు ?

సిద్ధావధాదులు సేవింపనే లేదు

దేహబలంబుఁ జెందినది యెట్లు ?

మాయ మంత్రంబుల మఱగినదే లేదు

సర్వశక్తులుఁ గాంచఁ జాలె నెట్లు ?

గీ. ఒక్కమానవుఁ డయ్యుఁ దా నక్కజముగ

నందె నెట్లు మహామహిమాదికంబు ?

అనుచు నివ్వెఱవడి వేల్పు లభినుతింతు

రావసిష్ఠుని బ్రహ్మ తేజో విశిష్టు.

౪౫

ఉ. ఆనుత దీక్షతోఁ గలమహత్త్వము మెచ్చి యెడంద నందిసి

ధేనువు చేరవచ్చి వినుతించె “వసిష్ఠ! మహర్షి చంద్ర ! వ

త్సా ! నిను మెచ్చి నీకతిముదం బొదవింపఁగ వచ్చియుంటి నీ

దానను నేను నీకిక సదా యొదవించెద సర్వసిద్ధులుకొ.

౪౬

గీ. తలఁచినది తక్షణంబు సంతసముతోడ
 నీకు సమకూర్చుచుందు మానీ ! యసాధ్య
 మేదియును గాదు దివిఁ గల్పవృక్షములును
 మఱియుఁ జింతామణియును నామాత్రగావు. ౪౭

గీ. ఎవఁడు బ్రహ్మర్షి చంద్రుఁడై యెసఁగుచుండు
 నతఁడె లోకసంరక్షణ మాచరించు
 నట్టి యాతనికడనుఁడ నభిమతంబు
 వచ్చితి వసిష్ఠ ! నీ వట్టివాఁడ వౌట.” ౪౮

మ. అని పల్కెన్ విని సంతసంబున వసిష్ఠారంధతుల్ భక్తిపెం
 పున గోమాతకు సప్రదక్షిణముగా ముహూర్తము లేతెంచి “ఓ
 జననీ ! నీ కృప కిట్లు పాత్రులము వాత్సల్యంబు పాటించి మా
 కనుకూలంబుగఁ జేయు మెల్లవియు నంబా ! నీకుఁ గై మోడుపుల్.

ఉ. తల్లివి నీవు లోకముల తల్లికినై తము నందినీ ! కృపన్
 జల్లని చూపు చూచినను జాలును లోకము లుల్లసిల్లు సం
 ధిల్లు శుభంబు లెల్ల భవదీయశరీరమె సర్వలోక సం
 పల్లలనాత్మకం బమృతపానము నిన్ గనులారఁ జూచుటల్. ౫౦

గీ. మాకు వలసిన దేమి యుమ్మా ! తలంపఁ
 దల్లి ! నీ విట్లు వచ్చితి దయదలిర్ప
 వలసినప్పడు తలఁతుము వచ్చి నీవు
 మేలు సంధింపుమమ్మ ! మమ్మేలుకొమ్మ.” ౫౧

మ. అని భక్తిన్ వినుతించు దంపతుల నత్యంతంబు దీవించి న
 జ్ఞున మందారము కామధేనువు తథాస్తంచున్ యథేచ్ఛంబుగాఁ
 జనియెన్; పిమ్మట మానిదంపతులు నిష్కామ్యాత్మతై దివ్యదీ
 క్షును బెంపారి యొనర్పఁబూనిరి తపస్యక దీప్రమార్గంబునన్.

సీ. ఒడయల కొడయఁ డౌ నొడయనిఁ దలపోసి

యొడ లెఱుంగని యట్టి యొడమిఁగనిరి
చూచుచుండియుఁ దాము చూడనిచూపును
జూడక చూచెడి చూపుఁ గనిరి
ఎఱుకల కెఱుక యౌ నెఱుకను గడియించి
యెఱుకపుట్టువులుగా నెఱుఁగుకొనిరి
చేయక చేసియుఁ జేసియుఁ జేయని
చేతలలో జగజ్జెట్టు లై రి

గీ. వేనకును వేలు చట్టులై వెలయు నట్టి
గొప్ప జడదారి గుంపుల కెప్పు డెఱుక
చూఱియిచ్చుచుఁ జుట్టినచూఱ గాఁగ
బ్రతుకు మెలఁకువ లెఱిఁగి జంపతులు మనిరి.

౫౩

సీ. ఒకవంకఁ బతిదేవు నకలంక పరిచర్యఁ
దనువుచుండును దాను దనియుచుండు
నొకవంక వ్రతపూర్తి సుకముగా నొనఁగించు
మునులకు నమృతాన్నముల నొసంగు
నొకవంక దేవతాదికపూజకై నుమ
వ్రకరంబు వివిధపత్తికలఁ గూర్చు
నొకవంక వ్రతముల సుకుమార దేహంబు
కృతముగాఁగను దపఃప్రశమ మందు

గీ. అశ్రమప్రాంగణంబున నలరు పుత్త్ర
సదృశ మగు జంతుఁగోటి భిక్షములఁ దనువు
నొక్కవంక, నరుంధతి పెక్కుగతుల
భువనకల్యాణి యగుచుఁ గాపురమునేయు.

౫౪

ఉ. ఆదిసరస్వతీసహితః ధై నవిరించి మునీంద్రు మెచ్చి తా
నాదర మేదురంబుగను నక్షసరంబును బంపె బంపఁగా
మేమరకాంతిపుంజముల మీఁదికిఁ జిమ్ముచువచ్చియద్ది స
మౌద్ధమఁ గూర్పఁ జేరె మునిముఖ్యువసిష్ఠ మహాప్రదీపునిఁ.

మ. ముని మూర్ధన్యుఁడు భక్తి మ్రొక్కి పరమామోదంబునంజేతఁగై
కొని నేత్రంబుల కద్దికొంచు శుచియై, ఘోరాఘనంతానముల్
కని చా దవృలనుండి పాటఁగ, జగత్కల్యాణదంబై యవి
ద్యను నాశంబాసరించు నక్షసరముఁ దాల్చె మహాత్మాహియై.

గీ. ఇభవరదు మెడనుండు కౌస్తుభ మనంగ
శివుని మెడలోని పునుకలచే రసంగ
వెలయుచుండె వసిష్ఠునిగళమునందుఁ
బరమరుద్రాక్షమాలికావరము మిగుల. ౬౧

గీ. కరివరదుఁ ధై న విష్ణుఁడు గారవమున
మునిశిరోమణి కనిపె నమోఘమైన
మేలిబంగారుతోడ నిర్మితము నయిన
యొక కమండలువును మహిమోన్నతంబు. ౬౨

చ. పరమవినీతిఁ గైకొనఁ గృపాపరతంత్రుని విష్ణుఁగొల్చి యా
పరమమునీంద్రుఁ డట్లమృతచారిని నింపిన కుండి భక్తితో ;
కరుణవహించి యాఋషి శిఖామణి యందలి నీరుచల్ల న
త్వరశుభవహాను ; గోపమున వారిని జల్లఁగ సర్వనాశహా. ౬౩

గీ. కామ్య మెఱుంగని యాఋషిగ్రామణి యిటు
కరుణఁబడసి త్రిమూర్తుల వరము లందె
దివ్యమహిమాభిరాముఁడై తేజరిల్లె
సాధ్వియైన యరుంధతి సహచరింప. ౬౪

చ. పిదప నరుంధతీరమణిపెంపును సొంపు పతివ్రతాత్వసం
 పద గురుబోధమున్ బరమ మంగళరూపము మెచ్చియుచ్చలన్
 త్రిదశపతివ్రతామణులు దీవనలన్ శచి దివ్యగంధమా
 ల్యద మగు రత్న పేటికయు నంపి రరుంధతికిన్ బ్రయంబుగన్.

మ. రమయున్ బార్వతియున్ సరస్వతియు నారామామణిన్ మెచ్చియు
 త్తమ సాధ్వీతిలకం బరుంధతిని సందర్శించి సౌభాగ్య భా
 గ్యము నిత్యోజ్జ్వల యశావనంబు నుకుమారాకారమున్ సర్వసౌ
 ఖ్యము లందం గల శక్తి నిచ్చిచని రత్యంతవ్రమోదాత్మలై. ౬౬

క. నవయావన సౌందర్యం

బవయవమూలఁ జిందులాడ నతిధక్తిమెయిన్

ధవునకు మొగ్గ నరుంధతి

నవయావన మందె నతఁ డచంతద్యుతులన్.

౬౭

క. దైవబలంబును మఱి వి

ద్యావిభవము జ్ఞానసంపదన్ గాంచి తప

శ్రీవైభవ సంయుతులై

నేవించి రరుంధతీ వసిష్ఠులు గృహీతన్.

౬౮

ఉ. పెక్కురు చక్రవర్తులకుఁ బెక్కురురాజులకున్ మహీస్థలిన్
 పెక్కురురాజవంశ్యులకుఁ బ్రీతిగురుండు పురోహితుండునై
 మక్కువ నాదరించుచు నమానుషభంగిని వారిఁబోచుచున్
 నిక్కపుడై వస్త్రైసగడి నిస్తులకీర్తి వసిష్ఠుఁ డందఁగన్.

౬౯

క. భూజనులు నుఖం బుండిరి

రాజులు ధర్మాత్ములై విరాజిలిరి మునుల్

పూజితు లైరి జగంబున

సౌజన్యమె పెల్లివిరిసె సంభాష్యముగన్.

౭౦

ఉ. ఒక్కమహర్షి వర్షుఁడు మహాోన్నతదివ్య తపస్య నుండఁగాఁ
బెక్కురు సౌఖ్య మందు టది పెద్దయె? రాత్రి విహాయసంబునం
దొక్కఁడు రోహిణీప్రియుఁడు జ్యోత్స్న విరాజిలుచుండువేళఁబెం
పెక్కదె లోక? మల్లె రవి వెల్ల దినంబునఁ బొంగలే జనుల్? 20

క. ఇంద్రాది దివిజనుతరా
జేంద్రులు పత్నులను గూడి యిష్టార్థములన్
సాంద్రత నందఁగ వచ్చి ము
సీంద్రుని సతిఁగొల్చి పోదు రిష్టావాప్తి. 21

క. రాజు చెడి రాజ్య మెల్ల న
రాజక మగువేళఁ దానె రాజయి రాజ్య
శ్రీ జెట్టవట్టఁ బ్రజ లే
యోజను జెడకుండఁ బోచుచుండును ఋషియే. 22

గీ. రాజనంతతిలో గుణరాజతుఁ డగు
క్షత్త్రవీరుని కారాజ్యనంపద నిడి
మగిడి వచ్చును రాజ్యమమత్వమింత
యైన లేక వసిష్ఠమహర్షి వనికి. 23

ఉ. కంటికి తెప్పవోలఁ బ్రజఁగాచుచుఁ దండ్రివిధాన నెట్లు, త
న్నంటఁగనీక రాజనసుఖాశ లవంబును లోకనంగ్రహం
బొంటి నొనర్చు చుండి మహిమొన్నతి వెల్లువసిష్ఠమహాని ము
క్కంటి విధానఁ, దాను దనకాంతను గూడి జగద్ధితార్థియై. 24

చ. అలఘుతపస్వ్యులై నమును లండఱుఁ బత్నులతో నరుంధతీ
లలన వసిష్ఠునిక గన నలక్షణభక్తి నరుంధతీవసి
ష్ఠుల సుకృతాశ్రమంబున విశుద్ధతపఃఫల మంద వచ్చి వా
రల పరిచర్యలన్ మిగుల రంజిలి పోదురు భక్తిగొల్పుచున్. 25

శా. ఈరీతిక విలసిల్లుచుండిన మహానీంద్రుండు తా నాత్మలో
నారీరిత్న మరుంధతీరమణి సాందర్యంబు పీక్షించి నం .
సార ప్రస్ఫుట నత్ఫలం బొసంగఁగా నంకల్పముం బూని యు
న్న రేజాసను నాజ్ఞ నుం దలంచి ముగ్ధన్ రాగవారాన్నిధిక్. 22

చ. పతిమనురాగదృష్టి సతిపైఁ బడ నంతటి దాఁక నిట్టినం
గతి యపురూప మశ్రుత మకాండశుభంబని యెంచుకాంతక
ప్రతిమముగా జనించె ననురాగము రాగమయాత్మ్యులైన దం
పతులకుఁ దోడ్పడెక మదనపండితుఁ డెంతయు భక్తియుక్తులక్.

క. త్రికరణశుద్ధాత్ములు న
ర్వకళాబహుపారదృశ్య వర్మలు వారల్
త్రికరణములు నేకముగా
సకలశుభముహూర్త వేళ నలిపిరి కేభుల్. 23

క. తాపనరాజ్యంబును మఱి
భూపాలురలాజ్యలాభముం బొందినయా
తాపనదంపతు లందిరి
తాపాదికనిలయమౌ మదనరాజ్యంబుక్. 24

చ. తపమున ధర్మబోధమునఁ దత్త్వమునక గడుదిట్ట కల్పపా
దపము నిజాశ్రితాళి కని తా రమణీమణి మున్నెఱుంగుఁగా
ని పతిని గామతంత్రముల నిస్తులుఁడున్ నిపుణుండటంచుఁ బా
నెపుడు నెఱుంగఁజార ! యిదియెంత యెఱుంగుట కామహర్షి కిక్.

చ. పరమపతిప్రతామణి యపాస్తహృదంతరవాంఛితార్థ నుం
దరి సుగుణాకరంబనియె తాపసి పత్ని నెఱుంగుఁగాని త
త్పరమరహాకియా నిపుణతల్ మునుగాంచి యెఱుంగఁ డిస్సహో
పరవశులైరి దంపతులు భవ్యపరస్పర శాస్త్రవిజ్ఞతక్. 25

క. స్త్రీవశువు పురుషవశువును

జేపడి సంసారవృద్ధి చేయుట లేదా ?

యేపగిది భేదమేర్పడు

నాపనులకు మానవులకు ? సరయోపలదే ?

౮౩

చ. నియమవిహీనులై పరమనింద్యత నిగ్రహ మింతలేక యా

మయముల కాలవాల మయి మారశిలీముఖదప్పచిత్తులై

వయసు వృథాయొసర్చు సరవర్గమెఘాః బశువర్గ; మిట్టిదు

ష్క్రియులకు నిగ్రహవతిఋషీశులకుఁ గట ! పోల్కియున్నదే ?

చ. నిరుపమయావనంబు సతీసన్మర నిగ్రహ నిశ్చలాత్మలఁ

బరమశివాంకితంబుగఁ దపఃక్రియలందు వ్యయించి యీశ్వరే

శ్వర పరిపూర్ణ సత్కృపకుఁ బాత్రులు దివ్యులునై తదాజ్ఞచే

వరసుతులఁ గనంగ భయభక్తి రమించుట యెంత భాగ్యమో !

గీ. శుక్తిరజతంబుఁ గూడెడిసాంపు గదుర

స్వర్ణ సౌరభసంగమ సంగతి గన

పుష్ప సురభిశసంయోగము పురుడింపఁ

గూడి రప్ప ఉపంధతీ కుంభభవులు.

౮౬

గీ. పుణ్యతార్తీయ పురుషార్థమును భజించి

యుల్లసిల్లి రహంధతీ వల్లభు లిటు

కొన్ని వేలేండ్లు; వారల కూటమిని జ

నించె సుతశత మఖిలమునిప్రవరము.

౮౭

మ. తొలుతఁ బుట్టినపు త్రోవన్నము జగల్ స్తుత్యండు శక్త్యక్షియ

య్యలఘుబ్రహ్మముసింద్రఁ డొప్పెనఁగి భార్యారత్నముం గాంచియా

లలనారత్నమువన్ బరాశరుఁ దపోలక్ష్మీయుతుఁ గాంచఁగఁ

విలసిల్లెఁ ఋషివంశమున్ క్రమముగా విఖ్యాతవాసిష్ఠముల్. ౮౮

మ. పిదపం బుట్టిన సుత్తులెల్లరుఁ దపోపిరుల్ మహాభావులై
యుదితార్కోపమతేజులై వెలసి రీ యుద్వీక్ బుషింద్రాపిణ్
సదనద్యేదవివేకులై చతురులై జ్ఞానప్రవిష్టాత్ములై
పొదలం జేసిరి వంశవర్ధనము సంభోరాళి చందంబునన్. ౮౯

గీ. కడుపుచల్లని తల్లియై క్రాలె సిట్లు
భువి సరుంధతి లోకై కపుణ్యసాధ్య
మఱి వసిష్ఠుఁడుఁ బిదప సమ్యాస్యఁ గూడి
తనరుచుండె వానప్రస్థ ధర్మరతిని. ౯౦

మ. జగదాశ్చర్య కరంబులై న కృతులన్ సమ్యగ్గతిం వేసవే
లుగ నాతండానఁచెఁ బేర్కొనఁగఁ జాలున్ శేషుఁడో లేక స
ర్వగరిష్ఠప్రతిభా విశేషుఁడెవఁడో బ్రహ్మాండనాథుండు; నే
యుగమం దన్యుఁడెవండుఁ బేర్కొనఁగ లేఁడోహా! వసిష్ఠోన్నతుల్.

క. నిమిశాపము విశ్వామి
త్రముని పరాజయంబు ఋషివతంసుల ప్రోసుక
అమలినరామ గురుత్వము
జమయానే యతనిఁగోటినత్కృతులందున్. ౯౧

క. ఒక దివ్యనదీతీరము
నకుఁ జని ముని, యాలియున్ వినమ్రతఁ గొలువక
వికచహృదయాంబుజుండై
యొక యాశ్రమమందుఁ బుచ్చుచుండె దిశంబుల్. ౯౩

క. ఆనది కావలియొడ్డున
హానిమణి యగస్త్యుఁ డుత్తమవ్రతదీక్షా
నూసుండై యేకాగిగ
మానితముగ వాయుభక్త్యహూత్ర వసించున్. ౯౪

చ. అమలవస్థిమహాని తసయాలిని గూడి నదిన్ దరించి పో
యి మహితదీక్ష నున్నవరమేశ్వరయావు నగస్త్యుఁ జూచి త
ద్విమలపదాంబుజంబులకుఁ బ్రీతిని మ్రొక్కి సభార్యుడై వడిన్
సుమహితపూజ చేసి తమఁ జూచిన మానికి భక్తి నిట్లనున్. ౯౫

గీ. “న హుషహుంకారి! నీదువకాసప్రతంబుఁ
జెఱుపఁదలఁపము మముఁ గటాక్షించి మేము
నిత్య మొనఁగు నాతిథ్యమున్ స్వీకరింపు
మవలియొడ్డునఁ గలమయ్య !” యన నతండు. ౯౬

మ. జగదభ్యర్చితు తానరుంధతి వసిష్ఠబ్రహ్మ యి క్లేఁగుదెం
చి గరిష్ఠం బగుపూజచేసి యనుగక్ సిద్ధంబె కా కన్య మె
ట్టిగతిన్ బల్కుదు నందు లోఁ దలఁచి యట్లే నాఁగ నూపెన్దలన్
మగునన్ గూడి వసిష్ఠుఁడున్ మరలె బ్రహ్మానంగియై యింటికిన్.

క. అని మొదలు దినదినంబును
నుడతి యరుంధతి వసిష్ఠచోదితయై పెం
పొదవఁగ వడ్రసనంయుత
పదార్థములు చేసి మునికి భక్తిని బెట్టెన్. ౯౭

ఉ. పెట్టిన యాపదార్థములఁ బ్రీతిని గొన్నిటిఁ గొంచు మానిన
మ్రాట్టు భుజింపఁ బిమ్మట నమస్కృతిఁ దద్భరిభక్తశేషమున్
గుట్టుగ నాయరుంధతి యకుంతితభక్తిని నిల్లు చేర్చి తాఁ
బెట్టును భర్తృకున్ బిదపఁ బ్రీతిఁ గొనున్ ఒతిభక్తశేషమున్. ౯౮

చ. మునులకు నెల్లఁ బెద్ద లయి పూజ్యుల కెల్లను బూజనీయులై
యనుపమ విజ్ఞు లయ్యు నహహా ! పరిపాటి సవర్యచేయఁగా
మునులకుఁ గోరుకొండ్రు బహుపూజ్యుల కెన్నఁడు గర్వముండునే ?
ఘనులకుఁ బూజ్యుఁ డౌనతిథి కన్నడుకంటెను భాగ్యమున్నదే ?

చ. అనుదిన మిట్లు చేయుచు గృహస్థమహోత్తమ ధర్మకర్మ ము
త్యనువమదీక్షతో నతిథి యారయ దై వమె యంచుఁ గొల్పుచున్
మునికులముఖ్యులున్ వినయభూషణు లైనవసిష్ఠమానియుక్.
వనితలకర్ శిరోమణి యనందగునాననిపత్ని యుండఁగర్. ౧౦౧

చ. ఒకదిన మి ట్లచుంధతి మహోత్తమసంయమి యానగ స్త్యమా
నికిఁ దనయాతిధేయమును నిస్తులభ క్తి గ్రహించి పోవువే
శకు నది పొంగి పాటుచుఁ జలంబున నొడ్డులు డాయ దాట నే
రక వెనుదిగ్గి వచ్చి మునిరాజు వసిష్ఠున కెల్లెఁ జెప్పినక. ౧౦౨

గీ. "తరుణి! యోడక నీవు వేగిరమె పోయి
మనవియొనరింపు మానదీమాతతోడ
నను నదాబ్రహ్మచారి పంపెను గటాక్ష
వీక్షణంబునఁ దెరువిమ్ము వేగ ననుచు. ౧౦౩

క. తెరు విచ్చును నీ కానది
వరనియమవ్రతుల కడ్డువచ్చుట కెపు డె
వ్వరు నోపరు చని రమ్మని
పరమర్షి వసిష్ఠుఁ డంచ వనితయుఁ బ్రీతిక. ౧౦౪

చ. హృదయమునం గుతూహలము హెచ్చుగ వేగిర మేగుడెంచి యా
నదికిని మ్రొక్కి భ క్తిఁ దపనాధుఁడు చెప్పినరీతిఁ బల్కుఁగా
ముదమున దారియిచ్చి నది పొ మ్మని పల్కిన సంతసంబుతోఁ
బడపడి యామె పోయెఁ బడపడ్డములక నడి యంటకుండఁగర్.

గీ. ఆమె కడచని యరిగినయంత నదియుఁ
గడుభయంకర మైనవేగంబుతోడఁ
బాటఁ దొడఁగెను సుడులతోఁ బ్రాభవమున
నెవ్వ రింక నన్ను వారింప నిల ననంగ. ౧౦౫

చ. కడువడి నాయకుంధతి యగస్త్యునిపాలికి నేగి భక్తితోఁ
గుడవఁగఁ బెట్టి యోగిరము కొందలమందుచు “దేవ ! యెట్లు నె
వ్వడిఁ బ్రవహించునీనదిని వై శ మ దాఁటుమఁ జెప్పుమన్న న
ప్పుడు మునిహానముఁ విడిచి “ముందెటువచ్చితివమ్మ చెప్పుమా !”

క. అని యడుగ సకుంధతి భ
క్తిని దెల్పెను భర్త తనకఁ దెలిసినరీతిఁ
మునియును జిఱున వ్వాళయఁగ
ననియెఁ సమ్మదముతోడ సయ్యంగనకఁ. ౧౦౮

గీ. “ఉనిద! పల్కుము నిన్ను నిత్యోపవాసి
పంపినాఁ డని యానది పాయయిచ్చుఁ
దన్ని! యఱకాలు తడిగాక దాఁటఁగలవు
నిన్ను వారినపఁ గలవస్తు వున్నె ? జగతి.” ౧౦౯

క. అని పలికిన మునిపత్నియు
ననుపమ మగుభక్తి మ్రొక్కి యాతని కరిగెఁ
మును వచ్చినశ్రోవనె వ
చ్చినఁ బొంగుచు నుండె నది విశేషత్వరతోఁ. ౧౧౦

చ. కరములు మోడ్చి మ్రొక్కి మునికాంత నదీప్రియమాతకుఁ భయం
కరముగఁ బాటుచుండఁగ నగస్త్యుడు పల్కినపల్కు పల్క న
చేరువుగఁ దత్త్వఁ బె నది చిత్రముగాఁ దెరువిచ్చి పొమ్మనఁ
పరమఋషీంద్రపత్ని పదపద్ధము వాడక వచ్చె నింటికిన్.

గీ. అతిథిభుక్తాన్న శేషంబు సతిముదమున
భర్తకును బెట్టి భుజించువఱకు మండి
అతనిభుక్తాన్న శేషంబు సమృతమట్లు
కుడిచె నప్పు డరుంధతి కూర్చి మీఱు. ౧౧౧

చ. మనమున నాటియచ్చెరువుమాటలభావ ముఱుంగఁగోరి యా
 వనిత యనంతరంబు పతిపాదము లొత్తెడివేళ భక్తి పెం
 పున సుముఖాత్ముడైనమునిపుంగవు నిట్లడిగె “మహాత్మా! నా
 కును దెలువంగ దే ప్రియమాఁ గూర్పఁగఁ గల్గినసంతఃసూర్యముల్.

సీ. పరమేశ! మనకు నూర్వరు చుట్టూ. లెటు ననా
 బ్రహ్మచారిని నీవు ' పరమచిత్త.
 మిది విని నది తెరు విచ్చుట మఱి చిత్త
 మిచిత్రమును మించి నింక నెను
 సత్యంబు నన్నాది నియతిఁ బెట్టఁగఁ దిను
 నతిధి నిత్యోపవాసిత తలంప
 నిది విని నది తెరువిచ్చు టింకొకచిత్త
 మిచిత్త పరమార్థ మెఱుంగఁ జెప్పుచు

గీ. అనినఁ జిఱునప్పు మెఱయఁ దనానసమునఁ
 “గాంధీ ! యిట్టివి ధర్మసూక్ష్మములు వీనిఁ
 దెలియుదురు మాదృశులు ఋషుల్ తెలియ గన్యు
 లిని యెఱింగింతు వినుము నీ విందుఁబోడి!

౧౧౪

సీ. ఋతుకాలమున నాత్మనతిఁ గూడి పెఱయిష్ట
 భ్రాంతిహీనుఁడు నదా బ్రహ్మచారి
 యశన మబ్బకయున్న నబ్బిన సమముగా
 నుండునాతండు నిత్యోపవాసి
 మనలఁ గటాక్షింప మనయాతేభేయంబుఁ
 గొనుఁ గాని వాయుభక్తుం డతండు
 కావున నింతటి గౌరవం బేర్పడె
 మామాటలకుఁ దన్ని మహి” ననంగ

గీ. మిగుల నాశ్చర్యముం జెంది మించుచోడి
యగుసరుంధతి మఱియింతయాదరమున
సతిధనేవయుఁ డతిసేవ యాచరించి
శాశ్వతయశస్సు గడియించె జగతీయందు.

౧౧౫

సీ. తమపాదధూళి గొంచెము సోకిననుగాని
యఖిలంబుఁ బావనం బై తలిర్ప
తమ్ము సమ్మానించి దర్శించుజనములు
సఘదురు లగుచు దివ్యత గడింప
తమయనుగ్రహముఁ గొంచెముఁ గాంచువారైన
దివ్యభోగంబులఁ దేలుచుండ
తమ్ముపాసించుపుణ్యమ్ముఁ గూర్చిసవారు
జ్ఞానులై పరమవ్జిత గడింప

గీ. శాశ్వతంబుగఁ బరమ నక్షత్రము లయి
మూఁడులోకము లేలుచుఁ బాలుచుచుందు
రతులితాదర్శదంపతు లయి యరుంధ
తీవసిష్ఠులు సేవికి దివ్యధాత్రి.

౧౧౬

చ. ఇలను వివాహవేళ నకలేప్పితసిద్ధి కరుంధతీవసి
వ్థులె ఘనసాక్షులున్ మఱి యశోవిభవప్రదులై యనేకపూ
జలఁ గొనుచున్ వధూవరుల సంతతనత్యేపఁ బ్రోచుచుందు నీ
యిలకు సుమామహేశ్వరులు నెన్నఁగ వారయి శాశ్వతంబుగన్.

గీ. ఇది యగు నరుంధతీవసి శ్రేష్ఠకావ్య
రాజమునఁ దృతీయాశ్వాసరాజ మిశా !
గురువరా ! త్వత్కృపామృతభరితమామ
కేసవాఙ్మయ మిదియు సంకితము నీకు.

౧౧౭

తుది పలుకు

అరుంధతీ వసిష్ఠ మతిపవిత్ర మైన పద్యకావ్యము. ఇందలి యితీవృత్తము వివిధపురాణాంతర్గతము. ప్రధానకథ అరుంధతీ జననము, బాల్యము, పరీక్ష, వివాహము, అరుంధతీ వసిష్ఠులసాంసారిక తపోదీపనము వారి యౌన్నత్యమును.

శ్రీలక్ష్మీనారాయణులు, ఉమామహేశ్వరులు, వాణీ హిరణ్యగర్భులు, శచీపురందరులు, అరుంధతీవసిష్ఠులు, సీతారాములు సర్వకాలసర్వలోకపూజ్యు లగునాదర్శదంపతులు. భారతీయుల భాగ్యఫలములు. అరుంధతీవసిష్ఠులను గూర్చి యెంతయైన వ్రాయవచ్చును. వ్రాయఁగలను. కాని, నేటి వారి కల్పకాల సమాప్తములగు లఘుకృతులే కావలయును. అందుచే 'ముక్తసరి' గ మూఁడాశ్వాసములతో మూఁడు నూటపదియాఱుల పద్యములతోఁ బ్రధానకథఁ దెలిపితిని.

ఉత్తమకవులయడుగుజాడలలో నడువ నుబలాట పడుటకన్న నధికార్హత లేనియస్మదాదులఋషిగుణప్రశంస పేలవముగఁ దోఁచకపోదు. ఐనను, సహృదయు లిందలి గుణలేశమునే గ్రహించి యాదరింతురుగాక!

ఐ॥ వే॥

ఆనందతరంగము

సముచితసత్కళాభ్యుదయసార మనంగ నరుంధతీవసి
 స్థము తనరారుచున్నది రసప్రథితంబగు కావ్యరాజ్యమై
 విమలమతిఁ బఠించునెడ విజ్ఞులకై నను జ్ఞానభిక్ష నె
 య్యమున నొనంగుచుండును గృరార్థుఁడవైతివి చేంకటేశ్వరా :

చక్కనికై లిలో మిగులఁజక్కనిపొందికతో పృథూర్తులఁ
 జక్కగఁ బాదుకొల్పి వెదచల్లితివయ్య : అరుంధతీసతిఁ
 జక్కగఁ జేసి వ్రాసితివి సొంపుగ నింపుగఁ బెంపుగాఁ గడుఁ
 జక్కనికై త నీది కవినత్తమ : నీ కివె ధన్యవాదముల్.

విమలవియన్నదీనరణి విక్రతమయ్యె నరుంధతీవసి
 స్థము రససౌకుమార్యమునఁ జక్కనిధావపరంపరాప్రవా
 హముగతిచేఁ బవిత్రతను శారవితారకమై మహాప్రళం
 చమున విరాజిలున్ బరమసత్కృతియై బుధకోటి మెచ్చఁగన్.

అభిప్రాయ పంపినము.

రా. మ. రాజ్కవి.

